

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 5 maj justerades.

§ 2 Fastställande av dag för riksmötets start 2020/21

Kammaren biföll riksdagsstyrelsens förslag att riksmötet 2020/21 skulle inledas *tisdagen den 8 september*.

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Trafikutskottets betänkanden

2019/20:TU16 Ökat skydd för sjömäns anställning vid sjöröveri eller väpnat rån mot fartyg

2019/20:TU18 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2019/20:AU12 Förutsättningar för etableringsjobb och vissa frågor om kontroll inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Civilutskottets betänkande

2019/20:CU20 Några fastighetsrättsliga frågor

Utbildningsutskottets betänkande

2019/20:UbU19 En mer ändamålsenlig dataskyddsreglering för studie-
stödsverksamheten

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2019/20:SfU23 Några frågor om rehabiliteringsersättning och vårdbidrag

Utrikesutskottets betänkande

2019/20:UU17 Resultatskrivelse om utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd genom multilaterala organisationer

Prot. 2019/20:125
26 maj

Näringsutskottets betänkanden
2019/20:NU16 Riksrevisionens granskning av statliga insatser för att underlätta nyföretagande genom digitalisering
2019/20:NU17 Riksrevisionens rapport om Konkurrensverkets tillsyn

§ 4 Rättelse i lagen om näringsförbud

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU58
Rättelse i lagen om näringsförbud
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

*Ökat skydd mot
hedersrelaterad
brottslighet*

§ 5 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU23
Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (prop. 2019/20:131)
föredrogs.

Anf. 1 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Äntligen har den rödgröna regeringen lagt fram en proposition för att stärka arbetet mot hedersrelaterad brottslighet. Trots att Stefan Löfven har sagt att Socialdemokraterna ska vara den ledande kraften i arbetet mot hedersvåld har förslagen dröjt två år. Utredningen var klar redan 2018, men regeringen lägger först nu fram skarpa förslag på riksdagens bord.

Att förslagen trots allt nu har kommit kan vi nog tacka Liberalerna för. Utan Liberalernas och särskilt Juno Bloms engagemang i frågan hade vi kanske inte stått här i dag och debatterat skarpa förslag för att motverka hederskulturen och hedersvåldet i Sverige. Vem vet hur lång tid det hade tagit annars?

Fru talman! Sverige är ett av världens mest jämställda länder, men denna jämställdhet kommer inte alla Sveriges kvinnor till del. Problemen ser tyvärr ofta olika ut beroende på om du bor i till exempel Lomma eller om du bor i Rosengård. Moderaterna accepterar inte att det finns ett A-lag respektive ett B-lag när det gäller jämställdhet. Alla ska åtnjuta samma rättigheter och möjligheter, oavsett kultur eller födelseland.

I Sverige gäller svenska lagar, normer och värderingar. Man lyder polisen. Man skaffar sig ett jobb. Man låter dottern klä sig som hon vill. Om sonen kommer hem med en pojkvän kramar man om honom – man kastar inte ut honom. Det är så vi bygger ett starkt samhälle tillsammans. För att säkerställa detta behövs bättre lagstiftning. Propositionen är ett förslag som är ett steg på vägen, men tyvärr är den inte tillräcklig i alla delar.

Fru talman! Moderaterna har under lång tid haft ett stort åtgärds paket mot hedersrelaterad brottslighet. Utöver de förslag som nu presenteras i propositionen vill Moderaterna göra följande.

Vi vill att hedersbrott ska vara en egen brottsrubricering. År 2018 tillkännagav riksdagen för regeringen att den bör göra hedersbrott just till en egen brottsrubricering. Ändå har regeringen aktivt valt att inte utreda införandet av en sådan trots att det vore en viktig del i att kriminalisera hedersrelaterat våld. Man kan fråga sig varför regeringen har valt att inte ens utreda införandet av en sådan rubricering.

Oskuldskontroller ska kriminaliseras. Vi vill att det ska vara förbjudet att utföra en oskuldskontroll på alla som är under 18 år, oavsett om den som utsätts för kontrollen inte uttryckligen motsätter sig detta. Vi anser att både den som utför kontrollen, till exempel en läkare, eller den som tar initiativ till kontrollen, till exempel en förälder eller släkting, ska kunna dömas för brott i samtliga fall när någon är under 18 år och genomgår en oskuldskontroll.

Vi vill att moralpoliser ska förbjudas. Det ska vara brottsligt att genom tvång eller otillbörliga påtryckningar förmå någon att följa regler eller instruktioner som syftar till att upprätthålla en viss persons eller en viss grupps heder.

Vi vill öka kunskapen om hedersrelaterat våld genom att införa specialiserade poliser och åklagare som ska stödja hanteringen av hedersbrott.

Vi vill att underrättelser till vårdnadshavare när ett barn har förhört ska kunna skjutas upp eller i vissa fall helt undvikas om de är till men för barnet. Vi vill också att man i vissa fall ska kunna hålla förhör med barn under 15 år utan vårdnadshavarens godkännande.

Vi vill slutligen införa ett straffrättsligt ansvar för vårdnadshavare vid könsstympning. Könsstympning av flickor hör varken hemma i Sverige eller någon annanstans i världen.

Fru talman! Utöver de förslag som jag precis har gått igenom vill Moderaterna att gränsen för utvisning sänks från ett år till sex månader i straffvärde. Det är en politik för kvinnors och mäns lika rättigheter i Sverige. Förhoppningsvis kan den också verka preventivt.

Moderaterna tar detta slags brottslighet på allvar. Att lyfta fram problemen med hederskultur har under flera år i den offentliga debatten varit förenat med risken att bli kallad rasist eller anklagelser om att man fiskar i grumliga vatten. Det har sagts att man är främlingsfientlig. Av rädsla för att peka ut vissa grupper har det gjorts avkall på de utsattas rättigheter. För denna situation har i synnerhet Vänsterpartiet ett särskilt ansvar. Jag noterar att Vänsterpartiet är det enda parti som genom en reservation har en lägre ambitionsnivå på området än regeringen och vill avslå det viktiga förslaget om utreseförbud.

Fru talman! Det är glädjande att den utredning som den aktuella propositionen bygger på konstaterar följande: ”Alla personer i Sverige har lika rätt till sina grundläggande rättigheter, oavsett t.ex. härkomst, religiös eller kulturell tillhörighet. Att många av dem som utsätts för brott med hedersmotiv har utländsk bakgrund får inte inverka på det allmännas förhållningssätt till sådan brottslighet. En rädsla för att peka ut vissa grupper får således inte leda till att det görs avkall på de utsattas rättigheter.”

Så här har det inte alltid låtit när det gällt hedersrelaterad brottslighet. Förhoppningsvis är den tiden förbi i svensk debatt. I stället kan alla krafter inriktas på att skydda de individer som blir utsatta för dessa brott och övergrepp. Moderaterna har här visat vägen, och vi vill fortsätta göra det, allra senast i en regering 2022.

Fru talman! Moderaterna står slutligen bakom alla sina reservationer men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 2 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! I dag har ett för vår del av världen förhållandevis nytt fenomen kommit att präglade livet för flera av våra invånare. Många flickor och kvinnor lever under stränga förhållanden där de i detalj övervakas. De har krav på vilka kläder de får ha på sig, vilka de umgås med eller får vara tillsammans med och vilka utbildningar de ska välja.

Denna typ av gammaldags, ibland medeltida, sedvänjor och synsätt på familjen måste vi som samhälle markera stenhårt mot. Synsätt och agerande som detta ska inte tillåtas på något vis, och det är av största vikt att beivra de brott som begås i en kontext med så kallad heder.

Fru talman! De som tvingas genomgå en situation där hedersförtryck förekommer riskerar att hotas och utsättas för våld, och vissa får till och med betala med sitt liv om de inte följer de regler som förtryckarna sätter upp. Vare sig offret utsätts för tvångsaktenskap, misshandel eller könsstymning eller i värsta fall riskerar hedersmord måste samhället agera. Vi har redan varit alltför långsamma med att inse att denna avart till kultur alltmer biter sig fast i det svenska samhället.

Hedersrelaterade brott är särskilt allvarliga eftersom de bygger på att familjen och dess närmaste nätverk utövar ett kollektivt förtryck av den enskilde. Oftast utsätts dessa flickor och kvinnor för våld, kränkningar och påtryckningar från flera personer i sin närhet. De hotas och förtrycks av dem som egentligen borde stå dem allra närmast och dem som i stället borde ge uppmuntran och stöd. De som utövar detta förtryck sviker samhället, familjen och framför allt den enskilde som utsätts.

Det bör vara en självklarhet att det i Sverige råder en hög toleransnivå för den individuella friheten och att samtliga som väljer att bosätta sig i vårt land följer rådande lagar, regler och värderingar.

När en person bryter mot lagen genom att exempelvis begå ett hedersrelaterat brott ska personen lagföras. Problemet är att brott i just denna kategori i många fall är extra svåra att komma nära, inte minst då många av de grupper som ligger i riskzonen ingår i instängda och isolerade nätverk där den inre lojaliteten till det egna kollektivet är det absolut viktigaste.

Det förslag från regeringen som ligger är att det ska införas en särskild straffskärpningsgrund vid hedersbrott men inte att det ska få en egen brottsrubricering.

För att kunna bekämpa hedersrelaterad brottslighet måste vi ha lagar som tar sikte på just hedersproblematiken, som omfattar alla typer av hedersbrott i Sverige, även underlåtelse att ingripa eller anmäla hedersrelaterade brott till polisen.

I stället för att några av dessa brott förpassas till kategorin våld i nära relation bör de tilldelas en helt egen kategori i brottsbalken med andra mer effektiva straffbestämmelser riktade mot förekomsten av detta fenomen. Utan tydliga och effektiva lagar riskerar detta ofta undanskymda tvång och förtryck att växa sig än starkare, så att fler unga flickor drabbas.

En särskild brottsrubricering för hedersbrott bör därför införas med grov fridskränkning som förebild, så att gärningar som ofta begås av flera olika personer omfattas och gärningsmannakretsen vidgas. En fördel med en egen brottsrubricering är att möjligheterna att använda tvångsmedel förbättras, vilket kan leda till att fler brott utreds och att fler barn i utsatta situationer skyddas.

En annan fördel med en egen brottskod för hedersbrott är att det skulle öka möjligheten att få fram statistik och kunskap om den hedersrelaterade brottsligheten i Sverige.

Vi behöver ta hedersproblematiken på allvar. Det långsamma tempo och den brist på handlingskraft regeringen har visat i denna fråga över åren är bekymrande. Utan en gedigen lagstiftning för offentligheten att arbeta utifrån, anpassad till de förutsättningar och behov som finns, kommer vi aldrig att få bukt med detta fenomen.

Fru talman! Enligt en granskning som Dagens Nyheter har gjort saknades minst 146 barn i den svenska skolan efter sommarlovet 2019. Under bara ett år är det minst 146 barn som är borta när höstterminen startar. Skolan vet inte var de är någonstans. Vanligtvis när ett barn försvinner kopplas polis in, och sökingsarbete påbörjas för att ta reda på vad som har hänt. Men när det gäller barn som har förts utomlands i hedersbrottssyfte tillåter man dem att försvinna och räknar dem inte ens som officiellt saknade.

I några av de här fallen finns det konkreta bevis på att barnen har förts utomlands för att giftas bort eller könsstympas. I övriga fall kan man anta att det rör sig om någon form av hedersbrott.

Siffran 146 barn är dock en grav underskattning, då inte ens hälften av landets kommuner svarade på DN:s enkät. Våra största kommuner, Stockholm, Göteborg och Malmö, är kommuner där vi vet att hedersförtryck förekommer. Men de har inte lämnat några uppgifter. Det saknas alltså en heltäckande bild av hur stort problemet är i Sverige. Något nationellt register finns inte, och många kommuner saknar handlingsplan och rutiner för vad de ska göra när de upptäcker att barn förs utomlands.

Enligt *Ekots* undersökning i början av 2019 förde endast 13 procent av kommunerna statistik över bortförda barn. Det innebär att 87 procent av kommunerna inte har en aning om hur många barn som förts bort eller om de över huvud taget kommer tillbaka igen. De kan inte heller fånga upp dem som kommer tillbaka och som antagligen har varit med om otroliga hemskheter. Detta är ett svek från den svenska offentligheten.

Fru talman! Efter ett antal förändringar och propositioner kommer det nu antligen att vara förbjudet att vara gift med barn i Sverige. Det är såklart bra att ett steg tas, men straffet är alldeles för mildt: fängelse i högst fyra år. Det är samma straffskala som för äktenskapstvång. Brott mot barn ska alltid ha ett högre skyddsvärde. Dessutom händer det ingenting om man redan är gift med ett barn i dag. Det finns inget straff för brottet att beröva ett barn dess barndom.

Gällande utreseförbudet, som nu med all trolighet röstas igenom, förutsätter ett sådant förbud att man hittar dessa barn innan bortförandet sker. Med tanke på att de flesta kommuner i dag inte har en aning om hur många barn som faktiskt är bortförda känns det som att tillämpningen av detta kan bli svår. Den brist på kunskap som stora delar av offentligheten har om dessa problem kommer att vara kvar så länge krafttag på området saknas.

Utredningen har vidare föreslagit att den som för ut ett barn ur landet eller på annat sätt främjar att ett barn förs utomlands ska kunna straffas med böter eller fängelse i högst ett år. Sverigedemokraterna anser att straffet borde vara högre, och vi får stöd för den uppfattningen av remissinstanserna.

Avslutningsvis vill jag återupprepa det som jag sa tidigare. Hedersproblematiken är ett fenomen som på senare år växt sig allt starkare och bitit sig fast i stora delar av det svenska samhället. Det är ett fenomen vi aldrig kommer att acceptera och aldrig kan sluta bekämpa. Varje barn, varje pojke och varje flicka som utsätts innebär ett svek från den svenska offentligheten och det svenska samhället.

Brott med hederskontext ska aldrig accepteras, och regeringens agerande i denna fråga lämnar mycket övrigt att önska. Det är dags att ta tag i dessa problem på allvar, och en särskild brottsrubricering för hedersbrott är absolut nödvändig.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 3 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Fru talman! Den 21 januari 2002 mördades Fadime Şahindal i min hemkommun Uppsala. Hon var inte den första som föll offer för hedersvåldet, men hon är den mest kända. Bara ett par månader före mordet hade hon hållit ett tal här i riksdagen om hedersvåld.

Fem år senare föreslog jag tillsammans med en partikamrat att en central gata eller park skulle få hennes namn. Det var uppenbart att den borgerliga majoriteten tyckte att detta var olustigt. I stället för att säga ja valde man att lägga namnet i en så kallad namnbank. Där låg förslaget i fyra år innan Liberalerna svängde under en debatt om hedersvåld. Efter fyra års kamp hade vi till slut en majoritet för förslaget, fyra års kamp där jag oförtutret påpekade att vi genom att låta en plats bära Fadimes namn visar att hennes kamp inte var förgäves, att hon var en modig kvinna, att hon förtjänar att hedras och att vi i Uppsala måste visa samma mod, fördöma brott som begås i hederns namn och stå upp för alla kvinnors rätt till sitt eget liv och sin egen sexualitet. Vi slogs mot partier i kommunfullmäktige som talade om svenskar som tar Fadime som gisslan för att manifesteras den svenska kulturens överlägsenhet och om att Kvinnofredsplatsen skulle vara ett bättre namn. I dag uppskattar som tur är alla partier Fadimes plats, och inget parti blundar längre för hedersvåldet.

När vi pratar om hedersrelaterat våld och förtryck talar vi bara om toppen på isberget. Även de beslut vi nu ska ta handlar om toppen på isberget. Besluten är nödvändiga för att täppa till de hål vi har i lagstiftningen, men också för att visa att samhället inte accepterar hedersrelaterat våld och att målet är att hedersförtrycket försvinner.

Vänsterpartiet har väckt en motion om att regeringen borde återkomma med ett bättre förslag vad gäller utreseförbudet. Men eftersom vi i grunden delar synen på utreseförbud kommer vi inte att yrka bifall till den motionen i debatten i dag. Vi vill nämligen inte sinka processen med att få igenom en lagstiftning.

Vi vet att många flickor men även pojkar lever med ett hedersförtryck som påverkar dem i vardagen. Det påverkar vilka vänner de får ha, vilka fritidsaktiviteter de får ha, vilken klädsel de får ha, vilka relationer de får ha och mycket mer.

Fru talman! När Uppsala kommun 2018 gjorde en kartläggning bland eleverna i årskurs 9 på kommunala skolor i tätorten visade det sig att 9 procent av flickorna och 8 procent av pojkarna var oroliga för att inte själva få välja vem de ska gifta sig eller vem de ska leva tillsammans med. Alltså känner nästan var tionde elev denna oro.

När jag efter valet 2014 fick ansvar för arbetet med sociala frågor och kvinnofrid i Uppsala kommun började jag med att ta initiativ till ett program för kvinnofrid där även hedersvåldet skulle ingå. Jag förhandlade fram mer resurser för stödet till frivilligorganisationer. Jag såg till att vi påbörjade utbildningar om hedersrelaterat våld och förtryck.

Vårt program blev bra. Det innehåller ett tydligt avsnitt om hedersrelaterat våld och förtryck med tydliga mål och metoder. Till programmet kopplade vi en handlingsplan. Vi skrev ett partnerskapsavtal med organisationen Tjezers rätt i samhället, som länge jobbat med hedersvåld, då vi ville få en tydlig och stark resurs i arbetet. Vi anställde ytterligare en strateg för att bli ännu mer effektiva. De viktiga politiska besluten fanns på plats, uppdragen till nämnderna fanns på plats och resurserna fanns också. Så långt frid och fröjd, men trots alla insatser upptäckte vi att vi inte riktigt nådde ut i kommunen. Det var svårt att sprida kunskap och material både till skola och till socialtjänst. Många socialsekreterare hade dålig kunskap och hade inte tagit del av de utbildningar som vi erbjudit. Många av anmälningarna blev aldrig slutförda eller avslutades utan åtgärd, ofta för att de drabbade själva inte ville medverka.

Jag är glad över att jag fick till strukturer och resurser för arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Det är strukturer som Uppsala kommun nu jobbar vidare med. Ärligt talat vågar jag inte ens tänka tanken: Hur ser det ut i de kommuner som inte ens har en genomtänkt strategi?

Det är skolan och socialtjänsten som kan upptäcka förekomsten av våld och förtryck, som kan ta tag i problemen och göra någonting åt dem. Vi politiker kan ta fram program och stifta lagar. Men det är det förebyggande och långsiktiga arbetet i våra kommuner som kan leda till verklig förändring.

Fru talman! Under de första fem åren med lagen om äktenskapstvång kom det in 365 anmälningar. Sju gick till rättegång, och det blev bara fem domar där någon dömdes. En delförklaring är att det varit svårt att bevisa, men en förklaring ligger i själva hederskulturen. Det ska mycket till för att den som uppfostras att sätta familjen först vittnar mot sina föräldrar eller andra familjemedlemmar.

Även den som sökt hjälp för att komma undan ett arrangerat äktenskap kan tveka inför att föräldrarna ska dömas till fängelse för brottet. De vill ha sin frihet, men de vill också ha kvar relationen till familjen. För den som vuxit upp i hederskulturen är det ett hårt straff att utestängas från familjegemenskapen.

När välfärdens resurser minskar drabbas de här flickorna hårt. Vem ska se dem och vem ska ge dem stöd när bidragen till frivilligorganisationerna dras in, skolklasserna blir allt större och socialsekreterarna inte hinner göra utredningarna?

Ytterligare resurser till våra kommuner och välfärden är nödvändigt för att alla flickor och pojkar ska få stöd i att själva bestämma över sina liv och sina kärleksrelationer. Den rätten får de inte automatiskt för att vi skär-

per lagen om äktenskapstvång, hedersvåld och möjligheten att resa utomlands.

Den undersökning som vi gjorde i Uppsala visade alltså att nästan var tionde niondeklassare är orolig för att inte själv få välja sin framtida partner. Bland de flickor som undersökningen bedömde lever i en hederskultur uppgav 26 procent att föräldrarna kommer att välja deras framtida partner. Men hela 41 procent var oroliga för att de inte kommer att få välja själva.

Några av de flickorna riskerar att bli tvingade att gifta sig med den som familjen väljer. Men risken är också stor att många kommer att acceptera familjens traditioner och mer eller mindre frivilligt gifta sig med den som familjen föreslår, för de är ju som sagt uppfostrade att alltid sätta familjen först. Det är vår uppgift – vi politiker i riksdag, kommuner och regioner – att se till att de får leva ett liv som de själva har valt.

Vi måste komma ihåg att våldshandlingar som vi kan lagföra som könsstympling, tvångsäktenskap, misshandel och hedersmord börjar med inskränkningar i vardagen. Mot vardagshedern finns det än så länge inga tydliga lagar.

Fru talman! Jag vill avsluta med Fadimes ord från hennes tal här i riksdagen: Oavsett vilken kulturell bakgrund man har bör det vara en självklarhet för varje ung kvinna att både få ha sin familj och det liv man önskar sig. Men tyvärr är det ingen självklarhet för många tjejer. Och jag hoppas att ni inte vänder dem ryggen, att ni inte blundar för dem.
(Applåder)

Anf. 4 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att jag står bakom alla våra reservationer i betänkandet, men jag yrkar bifall endast till reservation 3.

Flera miljoner kvinnor lever i dag under hedersförtryck. Till hederskulturen räknas könsstympling, tvångsäktenskap, hot, trakasserier och våld där det yttersta kan resultera i hedersmord. Även om pojkar och män också är utsatta är majoriteten flickor och kvinnor.

Centralt för begreppet heder är en kulturell kontext där kvinnans och flickans kyskhet och oskuld ligger i vågskålen. Familjen anses ha en gemensam heder, vilket betyder att flickans och kvinnans eventuella ”vanära” anses drabba alla i en familj, och därför måste hon stoppas.

Minst 100 000 unga i Sverige, precis som tidigare nämnts här i debatten, lever under hot och våld eller kommer inte att få välja sin egen partner. När familjer kommer till Sverige från områden med hederskultur uppstår en konflikt för hela familjen. Särskilt unga flickor kan känna sig mycket övergivna när de inte kan lämna denna kultur när de kommit till Sverige, utan de drabbas av repressalier från familjen. Därför måste vi i det svenska samhället stå på flickornas sida och ge dem det stöd de behöver. Ingen ska behöva leva i Sverige med hot och våld i sin vardag.

Fru talman! Det betänkande vi behandlar i dag handlar om förslag till ändringar i bland annat brottsbalken, passlagen och LVU. Vi kristdemokrater välkomnar att regeringen skärper lagstiftningen, även om regeringen på flera områden inte går så långt som vi skulle vilja.

För att veta vilka åtgärder som krävs behövs exempelvis relevant statistik. Det är någonting som jag har tagit upp här tidigare i en interpellationsdebatt med jämställdhetsministern. Tyvärr har Socialstyrelsen sagt att man inte kan ta fram statistik på grund av att det förs för lite statistik ute i

kommuner men även inom olika myndigheter. Där har regeringen inte agerat som man borde för att någonting ska hända så att vi får fram bra underlag för att kunna vidta fler åtgärder.

När det gäller förändringarna i lagstiftningen som regeringen föreslagit gällande barnäktenskap tror vi att utreseförbud och tillfälligt utreseförbud kan vara viktiga verktyg för att skydda barn från att föras utomlands för att ingå barnäktenskap. Men vi tror att det kan finnas flera skäl att ytterligare vidga tillämpningsområdet.

Utrreseförbudet anses i lagförslaget utgöra hinder för att utfärda pass samt skäl för att återkalla pass. Vi välkomnar att man prövar det i förebyggande syfte. Men förmodligen behövs det ännu tuffare lagstiftning. Jag skulle gärna se den typ av lagstiftning som finns i Storbritannien.

I samband med att ett barn anmäls försvunnet i Storbritannien kan en domstol utfärda en skyddsorder som möjliggör rättsliga åtgärder mot föräldrar som inte inom 48 timmar återför pojken eller flickan. Det kan handla om att föräldern häktas och i förlängningen fängslas. Det är tuffa tag, men jag tror tyvärr att det är nödvändigt i vissa fall att ha den möjligheten.

Likaså kan man i Storbritannien utfärda något som man kallar för Ward of Court som ger befogenheter att agera utomlands för att ta hem bortförda barn. Det sker genom samarbetsavtal med tredjeland. Detta utförs genom en så kallad Forced Marriage Unit, det vill säga en tvångsäktenskapsenhet. Det är någonting som jag besökte i Storbritannien för några år sedan. Det ligger under inrikes- och utrikesdepartementet.

Vi kristdemokrater har under flera år nu i våra alternativa budgetar avsatt 10 miljoner kronor till NOA inom polisen för att direkt starta en verksamhet liknande den brittiska. Men tyvärr har detta avvisats av regeringen. Jag skulle önska att samarbetspartierna tog tag i frågan och verkligen försökte att få fram en liknande enhet.

När det gäller åtgärder mot könsstympning är det ju sedan 1982 förbjudet enligt svensk lag, och flera skärpningar av lagen har gjorts sedan dess. Men bara ett fåtal har dömts för brottet. De senaste fem åren har 13 misstänkta fall registrerats hos Riksåklagaren.

Globalt har Världshälsoorganisationen, WHO, uppskattat att ca 140 miljoner flickor och kvinnor i världen är könsstympade. Det är ofattbara siffror. Barnrättsorganisationen Unicef beräknar att 3 miljoner flickor årligen könsstympas.

Trots att detta är olagligt inom EU beräknar EU att ca 600 000 personer som lever i Europa har underkastats kvinnlig omskärelse, och ytterligare 180 000 flickor beräknas vara i hög risk för att utsättas i de 13 EU-länder som har uppgifter över detta.

Detta grymma brott strider mot barnkonventionen och kvinnors mänskliga rättigheter. I Sverige har vi en påföljd på två till sex års fängelse oavsett om ingreppet görs i Sverige eller i utlandet. Det är bra. Men för att man ska kunna upptäcka det här menar vi kristdemokrater att det behövs ökad kunskap inom rättsväsendet, men kanske framför allt inom skola och socialtjänst, om hur man upptäcker och förebygger att flickor och kvinnor blir utsatta för könsstympning. Tyvärr avslår majoriteten vårt förslag på området.

Något vi också har drivit under en längre tid är att lagstiftningen måste vara tydlig när det gäller hedersvåld och förtryck och att det därför behövs, vilket flera har varit inne på tidigare här, en särskild brottsrubricering för hedersrelaterade brott. Det skulle främja möjligheten att straffa flera personer som är involverade i ett brott i hederns namn.

Det får aldrig råda straffrihet för hedersrelaterade brott. Regeringen har tillsatt en utredning, och vi menar att regeringen nu skyndsamt måste återkomma till riksdagen så fort det finns ett förslag från utredningen och när den har presenterat sitt slutbetänkande.

Under 2013 fick Länsstyrelsen i Östergötland ett uppdrag av regeringen att utveckla sitt kompetensteam till ett nationellt kompetensteam. Det har bidragit till att kompetensnivån har höjts i landet, och det ger stöd åt poliser, socialtjänst, skolor och så vidare. Den rödgröna regeringen har skapat en mer osäker tillvaro för teamets arbete. När man startade Jämställdhetsmyndigheten avsåg man först att lägga ned verksamheten på Länsstyrelsen i Östergötland, men efter protester från bland andra Kristdemokraterna drog man tillbaka förslaget. Men regeringen har nu bara sagt att verksamheten ska kvarstå under några år för att sedan utvärderas, och ännu har inget beslut fattats om att permanenta just detta kompetenscenter.

Avslutningsvis, fru talman: För att motverka hedersnormer måste Sverige ha en väl fungerande integration. Vi kan inte se på när utanförskapsområden skapar egna normer och värderingar. Därför måste det redan från dag ett när man kommer som asylsökande vara tydligt vilka normer och värderingar som gäller i Sverige.

Flickor och kvinnor behöver tidigt få veta vad de har för rättigheter. I dag får många asylsökande vänta tills de får uppehållstillstånd innan de får sfi, svenska för invandrare, samhällsinformation eller någon typ av sysselsättning. För många tar det lång tid innan man får sitt uppehållstillstånd; det kan gå flera år. Därför har vi kristdemokrater föreslagit att man redan från dag ett ska kräva att asylsökande ingår i ett så kallat asylprogram med sfi, sysselsättning och samhällsinformation.

För dem som ändå utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck måste samhället erbjuda stöd. Det kan handla om skyddat boende, men då många står isolerade från sina familjer behöver de också kontakt- och stödpersoner. Socialtjänsten måste ha resurser avsatta och god kunskap om de mekanismer som finns kring hedersvåldet, särskilt när det gäller att ge stöd till barn och unga.

Fru talman! Det är uppenbart att vi inte kan slå oss till ro efter dagens beslut. Fler åtgärder krävs framöver för att skydda alla utsatta.

Anf. 5 MARIA STRÖMKVIST (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till propositionen och avslag på alla reservationer.

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som kränker och begränsar främst flickors och unga kvinnors, men även unga mäns och unga hbtq-personers, grundläggande fri- och rättigheter. Hedersrelaterat våld och förtryck innebär fullkomligt oacceptabla kränkningar av mänskliga rättigheter och barns rättigheter.

Det begränsar helt enkelt unga människors liv, och det är helt oacceptabelt. Vi måste se – våga se – agera och motverka varenda del av detta förtryck, oavsett om det handlar om att aktivt förtrycka eller att passivt låta förtrycket ske.

Uppskattningsvis 100 000 ungdomar i vårt land lever med alltifrån begränsningar när det gäller klädsel och yrkesval till utsatthet för könsstympning, tvångsgifte och ytterst hedersmord. Att själv få bestämma vem man vill leva med och på vilket sätt man vill leva måste vara en självklar rättighet för alla.

Propositionen *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet* innehåller viktiga delar för att vi ska kunna bekämpa den hedersrelaterade brottsligheten. Men det måste göras i betydligt större utsträckning än i dag.

Fru talman! Regeringen föreslår tillsammans med samarbetspartierna Centerpartiet och Liberalerna i propositionen en ny brottsrubricering – barnäktenskapsbrott. Det innebär att det blir straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå äktenskap eller äktenskapsliknande förbindelse.

Utgångspunkten i svensk äktenskapsrätt har sedan länge varit att den som är under 18 år inte har nått den mognad som krävs för att självständigt ta ställning i sådana personliga och ekonomiska frågor som uppkommer i ett äktenskap. Möjligheten för en person under 18 år att få tillstånd att ingå äktenskap är borttagen sedan tidigare, vilket gör att den lägsta åldern som gäller för att ingå äktenskap i Sverige utan undantag är 18 år.

Det vi nu föreslår handlar om att förmå eller tillåta ett barn att ingå äktenskap. Försök och/eller förberedelse till barnäktenskapsbrott blir straffbart. Vidare kommer det att gälla även den som ser men inte agerar – alltså tillåter.

Det föreslås också ett utreseförbud som syftar till att skydda barn från att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas. En av de viktigaste åtgärderna för att förhindra att barn utsätts för barnäktenskap eller könsstympning utomlands är att förhindra att barnet lämnar Sverige. Svenska myndigheter har mycket begränsade möjligheter att agera i andra länder när ett bortförande redan har skett, särskilt när personen är både svensk medborgare och medborgare i det andra landet. Därför menar regeringen att det finns ett behov av att införa ett utreseförbud som skyddar barn från att föras utomlands för att giftas bort eller könsstympas. Vi, samhället, måste göra allt för att skydda dessa barn.

Sammantaget ger dessa åtgärder också en tydlig signal om vad som gäller i Sverige, om vilket samhälle vi vill ha och om att detta gäller för alla som bor här. Normer och värderingar kan förändras, men då måste också reglerna och värderingarna vara tydliga.

I november debatterade vi köp av sexuell handling av barn. För åtta veckor sedan debatterade vi barnpornografibrott. Och nu, i dag, debatterar vi hedersrelaterad brottslighet. Det gemensamma för dessa tre debatter är att det handlar om barn. Barn och ungdomar i Sverige ska växa upp under trygga förhållanden i frihet från våld och förtryck – punkt.

Anf. 6 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Lagstiftning är en särskild konststart. Det krävs mycket kunskap och djupa insikter i samhällets funktionssätt för att med träffsäkerhet kunna angripa de samhällsproblem vi vill lösa. Vi vill göra det utan att

tumma på viktiga principer, och vi måste säkerställa att det vi löser inte skapar nya problem.

På straffrättens område är det särskilt känsligt. Många av de åtgärder vi diskuterar är rejält ingripande för enskilda, och varje förslag måste vägas på guldväg. Om det vore så enkelt att vi med en enkel skrivning kunde få folk att bete sig anständigt hade vi gjort det för länge sedan. Men så är det givetvis inte. I en rättsstat måste reglerna definieras mycket noggrant och upprätthållas med hög rättssäkerhet.

Det lagförslag som vi diskuterar i dag, det om hedersförtryck, kommer en god bit på vägen. Och det är inte en minut för tidigt. Hedersproblematik är inget nytt. Vi har varit pinsamt sena på bollen från lagstiftningens sida, men bättre sent än aldrig.

De åtgärder som nu kommer på plats är bland annat en straffskärpningsgrund för brott där motivet är heder, en ny straffbestämmelse mot barnäktenskap som även är undantagen från principen om dubbel straffbarhet så att en skyldig kan dömas även om brottet har ägt rum någon annanstans, vilseledande till äktenskapsresa och en möjlighet att meddela utreseförbud för att skydda den som annars skulle föras bort för att utsättas för något av de brott som berörs.

När det gäller straffskärpningsgrunden hörs ibland principiella invändningar. Frågan ställs om ett brott blir allvarligare för den som utsätts om förövaren rationaliserat sitt brott på ett vis eller ett annat.

På den frågan är mitt solklara svar ja. I de flesta andra situationer har brottsoffret en trygghet i släkt och familj – inte i alla situationer förstås, och då tänker jag främst på våld i nära relationer som inte har hedersmotiv, men i många andra. När det är fråga om heder är det i de allra flesta fall familj och släkt som är din plågoande. Den som utsätts blir oerhört ensam. Det är faktiskt också ofta fråga om rena brott mot de mest grundläggande mänskliga rättigheterna.

Barnäktenskapsbrottet kommer att gälla både den som förmår ett barn att ingå äktenskap – eller, som det uttrycks, en äktenskapsliknande förbindelse – och den som tillåter att det sker. Det kommer inte att gå att skylla ifrån sig och vila på att man passivt förhållit sig till att se en närstående ingå barnäktenskap. Det blir nu entydigt och fullödigt förbjudet. Den som gör sig skyldig till detta hamnar i fängelse, och det under en ansenlig tid.

Fru talman! Ett av de värsta svek jag kan tänka mig är föräldrar eller andra närstående som lurar en ung person att resa iväg för att gifta sig. Du tror att du är på väg på en semesterresa för att träffa släktingar och andra som du längtat efter. Kanske du till och med ser fram emot att komma iväg. Men väl framme låses du in i ett liv som du inte har valt och som du inte ville ha. Möjligheterna att ta sig därifrån är väldigt knappa, om inte obefintliga. Och av vilket skäl? Att familjen ska vårda sin "heder"? I vad finns det hedervärda i att lura och bedra? I vad finns det hedervärda i att tillfoga någon en sådan bottenlös smärta? I det finns ingen heder, bara skam – och med detta lagförslag också ett straffrättsligt ansvar för att begå dylika handlingar.

För att vi ska kunna hindra detta från att ske skapas också möjligheten att belägga en person i riskzonen med utreseförbud, för att hindra att resan sker redan i första läget. För att utreseförbudet ska få kraft kriminaliseras också brott mot ett sådant utreseförbud, så att den som ändå gör detta döms

till fängelse i upp till två år. Även försök till brottet ska straffas i enlighet med brottsbalkens regler.

Förslaget vi debatterar ska inte ses som en slutleverans utan snarare som ett startskott för att föra dessa frågor högre upp på agendan.

Januariavtalet omfattar 73 punkter inom många olika politikområden, men rättspolitiken berörs egentligen bara av två. Den ena handlar om att vi måste få fler polisanställda så att polisen räcker till för alla de bokstavigt talat livsviktiga uppgifter de måste klara. Den andra är just precis det som vi debatterar nu: hedersförtryck. Så viktig är frågan. Så viktig måste den vara.

Det pågår också en utredning om ett eget hedersbrott, som ska presenteras senare i år.

Det finns många intressanta förslag att jobba vidare med i våra partiers olika processer bland de motioner som har väckts, men i enlighet med den överenskommelse som detta förslag är ett resultat av yrkar jag avslag på reservationerna och bifall till propositionen.

Anf. 7 JUNO BLOM (L):

Fru talman! I dag debatterar vi en vassare lagstiftning för hedersrelaterade brott. Det är mångas insatser som ligger till grund för detta. Jag vill rikta ett stort tack till alla som har drivit på arbetet: liberaler som Gulan Avci och Robert Hannah, vår justitieminister Morgan Johansson, som in i det sista var lyhörd för att vassa lagen ytterligare, men även kollegor från andra partier. Tack till alla kunniga och drivna eldsjälur inom frivilligorganisationer, mina tidigare kollegor på Nationella kompetensteamet och forskare som Hanna Linell, Astrid Schlytter och Devin Rexvid! Ett stort tack också till Mari Heidenborg, som ansvarade för utredningen! Envisa ansträngningar har gjort detta möjligt.

Enbart ny lagstiftning kommer dock inte att räcka. Lagen mot äktenskapstvång stoppade inte tvångsäktenskap. Sedan lagen mot äktenskapstvång trädde i kraft den 1 juli 2014 och till och med december 2019 har det gjorts 401 anmälningar som rör äktenskapstvång. Dessa anmälningar har endast lett till nio domar. Lagar är alltså viktiga, men lika viktigt är att hela rättskedjan fungerar. Såväl polis som åklagare och socialtjänst måste förstå den kontext brotten sker i liksom brottsoffrens utsatthet och maktlöshet. Det är enbart så som lagstiftningen får sin fulla kraft.

Fru talman! Anledningen till att vi har samlats här i dag är att vi har ett delat Sverige. Vi har ett Sverige där de flesta barn går i skolan, blir kära och kan planera för framtiden, men i samma land lever tusentals unga i skräck över vad familjen tänker göra med dem, barn vars ofrihet och utsatthet mer påminner om situationen i länder som klassas som rena diktaturer. Och vi har tillåtit detta att ske.

En av mina viktigaste uppgifter i livet är kampen för att barn och unga ska få tillgång till trygghet och frihet. Att vi i dag stiftar nya lagar är ett steg på vägen, men mer måste till.

För det första måste vi våga konfrontera alla former av förtryck och sluta kompromissa bort barns och ungas rättigheter. Jag tror på ett Sverige som är öppet mot omvärlden och som erbjuder skydd för människor på flykt. Men öppenheten måste ta slut där förtrycket börjar. Varje individ har individuella fri- och rättigheter som inte får kränkas i Sverige. Det är vårt ansvar att se till att dessa rättigheter skyddas. Då krävs ett nationellt ledar-

Prot. 2019/20:125

26 maj

*Ökat skydd mot
hedersrelaterad
brottslighet*

skap som vägleder varje socialsekreterare, pedagog, kurator, polis eller åklagare som möter utsatta barn och unga.

För det andra måste vi i denna kammare lägga det politiska spelet åt sidan. Arbetet för alla barns och ungas rätt till ett liv fritt från våld och förtryck kräver bred politisk enighet. Den lagstiftning vi i dag debatterar är verkligen ett steg i rätt riktning. Låt mig nämna några exempel:

Det införs ett nytt brott, barnnåtkenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år. Det är en otroligt viktig lagstiftning, som tagits fram för att bekämpa hedersförtryck, och en kraftig signal om att vi ser barnets individuella rättigheter. Nu vänder vi på perspektivet och gör det straffbart för vårdnadshavare att tillåta eller förmå ett barn att gifta sig, i stället för att bevisbördan ska ligga på barnet. Det blir även möjligt att straffa den vuxna parten som gifter sig med barnet, likaväl som det går att straffa den som förrättar vigseln eller andra närstående som förmår barnet att gifta sig.

Det blir möjligt att besluta om utreseförbud, som ska skydda barn från att föras utomlands i syfte att ingå barnnåtkenskap eller att könsstympas.

Det införs också en ny särskild straffskärpningsgrund som innebär att om ett motiv för brottet har varit att bevara heder ska det ses som en försvårande omständighet och kunna ge ett högre straffvärde.

Dessa lagskärpningar måste leda till att Sverige på riktigt står upp för alla de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Det leder mig till det tredje perspektivskiftet: Stuprören inom statens arbete mot hedersrelaterat våld måste upphöra. Ena dagen hör vi justitieministern tala. Andra dagen är det jämställdhetsministern eller socialministern. En sak är dock säker: De lyckas inte riktigt tala med varandra.

Detta stuprörstänkande är kanske praktiskt för Regeringskansliet, men det är helt oacceptabelt om vi ska få till en samordnad och handlingskraftig politik som möter barns och ungas verklighet och behov. Den röda tråden saknas.

Resultatet ute i kommunerna talar sitt tydliga språk: Östergötlands nationella kompetensteam har gjort en kartläggning kring bortförda barn som visar att det finns stora brister i kommunernas arbete. 71 procent av de kommuner som svarade på enkäten uppgav att de saknade rutiner för att hantera ärenden kring bortförda barn. 77 procent av kommunerna svarade att de inte hade kännedom om bortförda personer, vilket är extremt oroväckande och sorgligt.

Jag är övertygad om att det skulle se annorlunda ut om det var blonda och blåögda barn som fördes ut ur Sverige och dumpades i länder som människor flyr ifrån. Barnen riskerar att giftas bort, könsstympas och i vissa fall mördas samtidigt som vårdnadshavarna i majoriteten av ärendena kommer tillbaka till Sverige och strövar fritt på våra gator.

Om vi menar allvar med att de nya lagarna ska göra skillnad krävs det en ambitionshöjning när de införs. Såväl barn som vårdnadshavare måste få tydlig information om de nya lagarna och hur de fungerar. Det gäller även yrkesgrupper som möter de utsatta.

Avslutningsvis kommer jag till den fjärde punkten. Lagskärpningarna är inte slutet på vårt arbete. De är inte ens början på slutet. Jag ser dem som ett startskott på en nationell kraftsamling.

För att alla yrkesgrupper ska få rätt vägledning måste det till bättre nationell samordning. Vi måste ta fram en nationell strategi för att bekämpa våld mot barn. I dag finns det enkom en för att bekämpa våld mot kvinnor. Det måste till krav på rutiner för att förebygga att barns förs ut ur landet eller tvingas in i äktenskap, krav på nationell statistik, skyldighet att följa upp varje enskilt barn som saknas och ett nationellt åklagarteam inriktat på just hedersförtryck.

Sverige har svikit alltför många barn och unga. Det sveket måste upphöra. Vi vill veta, och vi kan skydda. Det ska vara budskapet till varje utsatt barn.

Jag tänker på de flickor som beskriver att hela släkten är portvakter till deras sexualitet. För dem är en förälskelse förenad med fara för livet. För andra resulterar den i att de tvingas in i äktenskap. För vissa sker det i Sverige, men för andra sker det i ett främmande land. Jag tänker på flickor som berättar om systematiska våldtäkter, som portvakterna i deras familjer har öppnat dörren för.

Vi har försatt oss i en situation där över 100 000 barn och unga i Sverige riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har över 60 utsatta eller särskilt utsatta bostadsområden där antingen kriminella eller fundamentalistiska krafter utövar påtryckningar på de boende och där polisen har svårt att verka.

Fru talman! Jag vägrar att vara en vanlig politiker. Vanlig politik har försatt oss i den situation vi är i i dag. Jag vet att många känner att Sverige kan vara ett bättre land. Sverige ska vara möjligheternas land för alla. Jag och Liberalerna kommer inte att ge upp. Tillsammans är vi alla skyldiga att skapa en sammanhållen och handlingskraftig åtgärdsplan.

(Applåder)

Anf. 8 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Tack, Juno Blom, för anförandet!

Jag kan bara instämma i att många människor under lång tid har verkat för att få en bättre lagstiftning på plats när det gäller att bekämpa hedersrelaterat våld.

I dag diskuterar och debatterar vi den proposition som regeringen har lagt fram. Som jag sa i mitt anförande är detta steg på vägen, men det är inte tillräckligt. Hur kan det komma sig att det inte tas fler steg för att bekämpa detta problem? Jag undrar framför allt var helhetstänket är.

Anf. 9 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamot Louise Meijer!

Det är något som jag länge har grubblat över. Jag grubblade över det redan när jag var utanför politiken och över just det här med att ha en sammanhållen idé och tanke, från ax till limpa.

Vi bär alla ansvar för att fundera över uppdelningen. Hedersrelaterat våld och förtryck ligger primärt inom jämställdhetsministerns ansvarsområde. I dag debatterar vi viktig lagstiftning. Kriminalitet som rör våld mot barn ligger inom justitieministerns ansvarsområde. Barn som är våldsutsatta och kräver stöd från socialtjänsten ligger inom socialministerns ansvarsområde.

Om man väljer att ha den uppdelningen har man också en skyldighet och krav på sig att se till att alla dessa delar är synkroniserade. Ett av skälen till att jag gav mig in i politiken är att man föreslår bra idéer, men de är spridda stjärnor på himlen som aldrig blir någon karlavagn. Jag tror att det handlar om synsättet.

Till att börja med tycker jag att det finns sex jämställdhetspolitiska mål. Fem handlar om jämn fördelning av makt och det sjätte om allvarlig kriminalitet mot barn och kvinnor när det gäller våld.

Vi måste på ett mycket tydligare sätt sluta se det här som ett problem inom familjen. En flicka sa häromdagen: ”Jag lever i en familj som jag älskar men som aldrig har gett mig kärlek tillbaka utan bara våld och utsatthet.” Om det våldet och den utsattheten hade skett på öppen gata hade samhället reagerat på ett helt annorlunda sätt.

Jag tror att det finns ett grundläggande fel som gör att vi inte tar ledning och tar tag i de frågorna. Jag kommer inte att ge upp. Jag kommer att kämpa och göra allt jag kan så länge jag sitter i den här kammaren. Men jag tror att det finns ett problem i grunden. Att vi inte har en nationell strategi för att bekämpa våld mot barn säger något om hur vi ser på barn.

Anf. 10 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Jag har ingen uppföljande fråga.

Anf. 11 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Juno Blom.

Ingen minister deltar i debatten i dag, trots att den handlar om lagförslag som läggs fram. Det är lite beklagansvärt. Därför får Juno Blom, som förhandlar med regeringen i frågan, på något märkligt sätt företräda regeringen. Det är bra att Liberalerna och Juno Blom driver på i frågan. Att säga att justitieministern är snabbfotad i de här frågorna är kanske att överdriva lite. Det finns ett stort behov av att driva på regeringen.

Det finns fortfarande väldigt mycket kvar att göra. Jag tog upp några saker: särskild brottsrubricering och att vi har väldigt dåligt med statistikunderlag. Socialstyrelsen har sagt att de inte kan ta fram det eftersom det inte finns något sådant att få. När jag debatterade det med jämställdhetsministern kom det inte heller några förslag på hur det ska gå till.

Det behöver förtydligas hur det ska gå för Nationella kompetensteamet i Östergötland, som jag kan tänka mig ligger Juno Blom ganska varmt om hjärtat. Varför kan vi inte få fram en Forced Marriage Unit eller något i paritet med det? Det handlar också om hela integrationsdelen. Det finns många delar där det saknas en tydlig strategi.

Alliansregeringen tog fram en nationell handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck – jag tror att vi kallade den för det. Det var bra. Man borde kunna bygga vidare på den om man tar ett helhetsgrepp om vad ytterligare som behöver göras nu. Alliansregeringen tog steg framåt, men nu känns det som att vi måste trycka på väldigt hårt för att någonting ska hända.

Min fråga till Juno Blom blir: Hur ser det ut på området? Tror hon att det kommer att komma fler förslag i närtid?

Anf. 12 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Det gäller att inte stå och tro och gissa i kammaren. Men jag driver på stenhårt, och jag är övertygad om att alla någonstans inser att det inte räcker att stifta en lag. Lagar blir inte bättre än den ansvariga omgivningens förmåga att genomföra dem. Som jag uttryckte i mitt anförande krävs det därför att man planterar lagen i ett sammanhang och ser till att det kopplas till utbildning och information och att det tas fram rutiner för att förebygga och förhindra att barn förs ut ur landet.

Jag är glad att du tog upp alliansregeringens arbete, Désirée Pethrus. Det var nämligen vår nuvarande partiledare, Nyamko Sabuni, som tog fram två handlingsplaner. Arbetet i de olika delarna var synkroniserat. Jag menar att vi är skyldiga att göra något liknande för att kunna identifiera vad av det som görs som är bra och vad mer som krävs. Det kan, som du själv var inne på, handla om ytterligare lagstiftning som kan skärpas och så vidare.

Det är för enkelt att säga att det handlar enkom om lagar. Där handlar det om att se till att de gäller.

I fråga om Nationella kompetensteamet gör man nu en utvärdering. Jag har, av olika skäl, inte varit involverad. Men det är intressant att det finns myndigheter som får i uppdrag att jobba med de här frågorna men som inte levererar över huvud taget. Deras arbete utvärderar man aldrig. En viktig fråga att ställa oss där är: Vad är det som gör att man inte ser behoven alla gånger? Socialstyrelsen kom med en rapport om att våld mot barn har ökat avsevärt, men det står inte ett ord om hedersvåld i den.

När det gäller Forced Marriage Unit får du nästan ställa en fråga till så att jag kan fortsätta. Jag har också många gånger träffat dem som arbetar i Storbritannien. Där har vi dilemmat att de har tidigare kolonier som de kan arbeta med. Nu är min talartid slut.

Anf. 13 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Fru talman! När det gäller Storbritannien är det absolut så att de har tidigare kolonier; det har inte Sverige så många. Men jag tror – och på något sätt kan man inte ge upp i förtid – att det kanske faktiskt går att träffa avtal med olika länder, som vi vet att många kommer från. Regeringen borde åtminstone försöka att få till särskilda hemtagningsteam. Vi vet att det i dag sker genom frivilligorganisationer och att UD ibland hjälper till, men många känner sig väldigt utsatta. Jag tänker att vi ändå måste kunna pröva hur detta skulle kunna fungera i en svensk kontext. Jag tycker och hoppas förstås att Juno Blom ska försöka driva på och se vad som kan göras på det området.

När det sedan gäller det andra, en nationell strategi, tror jag att det är oerhört viktigt att vi får till en strategi som tar ett helhetsgrepp om hedersvåldsfrågan.

När det gäller enheten i Östergötland kan man bara beklaga. Det var ju så att man från den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringens sida ville skaffa sig en jämställdhetsmyndighet. Då tog man medel från konkreta verksamheter som hjälper denna grupp, och så tillsatte man en massa byråkrater på en jämställdhetsmyndighet. För mig blir detta väldigt konstigt. Det är en sak om man tillsätter en jämställdhetsmyndighet med hjälp av nya medel. Men Liberalerna måste ändå känna att det är fel väg att gå att ta medel från konkret verksamhet som det nationella kompetens-

centrumet i Östergötland. Jag vill hoppas och tro att Juno Blom snart kan säga: Jo, vi har nu sett till att permanenta det nationella kompetensteamet i Östergötland.

Anf. 14 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Om vi börjar med din sista fråga kan jag säga att frågan är större än så. Under de tolv år jag ansvarade för regeringens nationella uppdrag var det intressant att se skillnaden. Nyamko Sabuni, som var statsråd då, tillsatte redan 2010 en utredning för att ta fram en lagstiftning mot barnäktenskapsbrott. Jag satt med i den utredningen, men denna kammare valde att inte rösta igenom förslaget. De möjligheterna har alltså funnits tidigare.

När det gäller frågan om att allvarlig kriminalitet redovisas för en jämställdhetsminister kan jag också känna att det borde vara självklart att det, som i Storbritannien och Norge, handlar om ett bredare, departementsöverskridande uppdrag. Jag delar den uppfattningen fullständigt och har varit tydlig med detta i alla år.

När det gäller Forced Marriage Unit har jag själv försökt hjälpa till att ta hem barn. Där har vi dilemmat att vi inte är så intresserade av bilaterala avtal med länder vars människor flyr till Sverige. Det skulle riskera att innebära att man kunde hämta barn som finns här.

Norge har under mycket längre tid haft personer på ambassader som tydligare jobbar med dessa frågor. Nu har vi initierat det arbetet, men jag tror att det måste utvecklas och bli mycket tydligare.

I grund och botten finns det en viktig fråga: Det här är barn som finns i vårt land. Majoriteten av alla barn jag känner till som har förts ut ur landet eller utsatts för allvarliga övergrepp har larmat till en eller flera myndighetspersoner utan att något direkt har skett. Därför menar jag att det är nödvändigt att ta fram en nationell strategi för att bekämpa våld mot barn och få till stånd ett perspektivskifte. I dag är barn väldigt maktlösa i relation till vårdnadshavare som utsätter dem.

Anf. 15 JOHANNA ÖFVERBECK (MP):

Fru talman! Låt mig inleda med att understryka att hedersrelaterat våld och förtryck, i vilka former det än må förekomma, är fullkomligt oacceptabelt.

Hur många barn och unga som är drabbade finns det olika siffror på. I en statlig rapport från 2014 uppskattades 100 000 unga personer leva under hedersförtryck. Det är vansinnigt många unga som tvingas leva med oskuldsnormer och begränsningar när det gäller vem de får lov att umgås med och valet av livskamrat men också, och än värre, könsstympning, barnäktenskap, våld och i vissa fall till och med mord. Det är djupt tragiskt, och samhället har ett stort ansvar att bekämpa detta.

Låt mig berätta om färskta siffror från Malmö, där stängningen av gymnasieskolor har inneburit att ungdomar inte längre förmår söka hjälp för hedersförtryck. Malmöns samordnare mot hedersvåld och våld i nära relationer, Margot Olsson, berättade nyligen i en intervju i SVT att sedan gymnasieskolorna stängde har staden i stort sett inte haft några nya kontakter med ungdomar som behöver hjälp. Detta trots att vi vet att isoleringen har ökat utsattheten för hot och våld i hemmet.

Fru talman! Att gå till skolan spelar en viktig roll för de ungdomar som är utsatta för hedersförtryck, dels för att det är ett tillfälle då övervakningen är mindre, dels för att skolpersonalen kan stötta eleverna i att söka hjälp. I den hederskartläggning som Malmö, Göteborg och Stockholm gjorde 2017–2018 framgår det att unga själva säger att de helst vänder sig till lärare och elevhälsopersonal för att få information och stöd när det gäller hedersförtryck.

Vad som inte framgick i intervjun i SVT, men som Margot Olsson senare har berättat, är att man för att nå ut medan skolorna är stängda har riktat en kampanj via sociala medier till unga i åldern 13–21 år. Detta gav nästan 4 000 nya sökträffar på Malmö stads sida om heder, vilket tydligt visar att intresset för och framför allt behovet av stöd ut ur förtrycket fortsätter att vara stort.

För Miljöpartiet är det självklart att mer behöver göras för att motverka hedersförtryck. Regeringen tillsammans med januaripartierna har tillfört omfattande resurser till arbetet mot hedersförtryck. Regionala resurscentrum för hedersutsatta har etablerats, och möjligheterna att göra insatser för unga även utan föräldrars samtycke har ökat.

Men mer behöver göras. Med skärpta straff för brott med hedersmotiv och för dem som tillåter eller övertalar barn att ingå äktenskap samt förbättrad möjlighet till utreseförbud för att förhindra att barn utsätts för äktenskap eller könsstympning tar vi väsentliga steg för att stoppa hedersförtrycket.

Fru talman! Hedersrelaterat våld och förtryck är på riktigt, och det drabbar barn och ungdomar likaväl som vuxna dagligen i Sverige. Det är oerhört viktigt att vi ser dessa barn och ungdomar och att vi som samhälle inte tittar bort när vissa barn hindras att delta i gymnastiken eller sexualundervisningen. Samma sak gäller när barn tvingas avstå från vissa sociala kontakter eller drabbas av hot och våld för att de ska leva i enlighet med familjens, släktens eller gruppens normer.

Det är därför avgörande att vi, som regeringen nu föreslår, bifaller straffskärpningen för brott som begås med hedersmotiv och att vi inrättar en ny lag kring barnäktenskapsbrott. Detta är en möjlighet för samhället att markera för dem som tror att de kan komma undan med att inskränka andra människors liv och för att hjälpa fler unga bort från hedersförtryck.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till propositionen.

Anf. 16 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Den proposition vi debatterar i dag, *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet*, är ett viktigt steg i Sveriges strävan för demokratiska fri- och rättigheter som ska gälla alla barn och flickor.

För bara några decennier sedan kunde hedersmotiv åberopas som en förmildrande omständighet vid svenska domstolar. Med en särskild straffskärpningsgrund kommer hedersmotiv nu i stället alltid att vara en försvårande omständighet.

Med det nya brottet barnäktenskapsbrott, som straffar alla som på något sätt förmår eller tillåter ett barn att giftas bort, visar samhället att vi står på barnens och på de unga flickornas sida mot förlegade patriarkala förtryckande kulturer och traditioner.

Sverige får en lagstiftning som visar att lagstiftarna har förstått att hedersbrottslighet som regel innebär ett kollektivt förtryck från förövarna. Med den nya lagstiftningen om tillfälligt utreseförbud blir det inte bara möjligt att straffa hedersrelaterad brottslighet, utan socialtjänsten ges också befogenhet att med stöd av domstolar hindra barn att föras ut ur landet för att könsstympas eller giftas bort.

Det är regeringen och dess samarbetspartier som lägger fram denna proposition. Men det är vi kvinnokämpar och människorättskämpar, som under decennier har upplyst och folkbildat i kampen mot hedersnormer och hedersförtryck, som har drivit fram denna och många andra lagar mot hedersvåld. Ofta har det varit vi kvinnor med rötter i andra länder och med egna erfarenheter av förtryck som tagit kampen och ofta i motvind.

Många i Sverige har haft svårt att förstå vidden av problemen. Andra har inte ens velat lyssna. I dag har många modiga kvinnor rätt att känna sig stolta. *Vi känner oss stolta.*

De senaste 20 åren har jag både som socialarbetare och som aktivist i den svenska grenen av den feministiska och antirasistiska organisationen Varken hora eller kuvad varje dag och varje vecka mött ungdomar, särskilt flickor, som samhället har svikit.

Jag är också stolt över att ha varit grundare och ordförande för det tvärpolitiska nätverk här i riksdagen som särskilt arbetar med frågor om förtryck i hederns namn. Det är en styrka för demokratin att vi över partigränserna har kunnat enas i samtal om hur vi på bästa sätt ska skydda samhällets mest utsatta.

Det är många ledamöter från olika partier som har varit med och lyft de här frågorna på den politiska dagordningen, och många av dem sitter här i dag. Genom vårt nätverk har unga flickor och pojkar som lever under dödshot från sin egen familj fått komma hit till riksdagen och tala direkt till Sveriges lagstiftare.

Under coronapandemin har jag själv blivit kontaktad av ett femtontal unga flickor och en del äldre kvinnor som är särskilt utsatta. När gymnasier, folkhögskolor, sfi och universitet varit stängda har många förlorat det som varit hundratusentals hedersutsattas enda frizon. Dagligen berättar unga flickor runt om i vårt land att hemmet har blivit ett fängelse för dem. Några har tvingats fly och lever skyddat.

De flesta av de flickor som vi har kontakt med är födda och uppvuxna i Sverige. Samhällets budskap till dessa utsatta måste vara: Du är en del av Sverige. Svensk lag skyddar också dig. Samhället försvarar också dina rättigheter.

Fru talman! Precis som min organisation Varken hora eller kuvad har skrivit i sitt remissvar borde den nya lagen om utreseförbud även omfatta så kallade uppfostringsresor. Detta innebär att barn, ofta pojkar och hbtq-personer, skickas till sina föräldrars hemländer i uppfostringssyfte. I Danmark finns redan ett förbud mot sådana uppfostringsresor.

Fru talman! Jag kan konstatera att det i utskottet bara finns en reservation mot propositionen: Vänsterpartiet vill i nuläget inte ställa sig bakom förslaget om tillfälligt utreseförbud. Förra sommaren berättade partiledare Sjöstedt att han tyckte att förslaget verkade rimligt och att partiet var öppet för att stödja förslaget. De orden var tydligen inte värda någonting.

I sin reservation hänvisar Vänsterpartiet till Advokatsamfundets remissvar. Men sedan remissomgången har lagtexten förtydligats vad gäller risknivån. Det handlar om att man har tydliggjort riskbedömningen, från utredningens ”risk” till propositionstextens ”påtaglig risk”, alltså samma risknivå som socialtjänsten redan i dag arbetar med i LVU-ärenden.

Det finns visst alltid någon detalj som man kan använda som ursäkt för att inte agera. I sin reservation skriver man att den nya lagen kan bli diskriminerande. Vänsterpartiets riksdagsgrupp verkar ha svårt att bestämma sig för om man ska ställa sig på de utsatta flickornas och ungdomarnas sida eller om man ska fortsätta att stå på god fot med de religiösa konservativa männen och deras organisationer – de som anmälde Sveriges arbete mot hedersrelaterat förtryck till FN och som menar att socialtjänsten är rasistisk som använder LVU för att skydda hedersutsatta ungdomar.

Under våren har det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck redovisat en enkätundersökning som visar att 199 barn har försvunnit i de kommuner som svarat på enkäten. Resultatet av undersökningen visar också på brister i rutiner hos majoriteten av kommunerna när det gäller ärenden med barn som gifts bort och förs bort ur landet.

Även i Göteborg har en kommission som granskat socialtjänstens ärenden som gäller hedersutsatta visat att kommunen i flera fall har försummat att sätta in insatser. Problemet ute i kommunerna är inte att socialtjänsten är för aktiv i ärenden som rör hedersutsatta ungdomar.

I riksdagen vill V förhålla viktig lagstiftning som förhindrar att barn förs ut ur landet.

I augusti höll partiets ledning en presskonferens där partisekreteraren förklarade att om de bara fick sparka ut mig ur partiet så skulle partiet framstå som tydligare i frågor om hedersvåld. Så sa han. Jag har nu lämnat Vänsterpartiet, men det verkar inte ha hjälpt partiledningen med tydligheten.

Fru talman! Det är bra att vi nu äntligen kan få denna lagstiftning på plats. Men kampen mot hedersförtrycket kommer att kräva mer än bara lagar. Forskare talar om att cirka en kvarts miljon unga i Sverige växer upp med hedersförtryckets begränsningar, och mörkertalet är stort.

Jag såg det redan bland klasskamraterna i Västerås när jag i mitten av 90-talet lärde mig svenska. Jag såg hur det svenska samhället tittade bort. När jag på 2000-talet arbetade mot hedersförtryck som socialarbetare i Botkyrka mötte jag motstånd från både politiker och tjänstemän när jag lyfte de här frågorna.

Jag har blivit offentligt förnedrad av ledningen för ett riksdagsparti för att jag har drivit den här kampen och de här frågorna. Men jag har också sett hur fler har fått upp ögonen för problemen och gör fantastiska insatser i sin vardag. Jag hoppas att den nya lagstiftningen blir en tydlig signal.

Alla flickor och kvinnor i Sverige måste känna att den svenska jämställdheten omfattar också dem. Hela samhället måste visa att de står på flickornas sida, och alla som arbetar i skola och socialtjänst ska veta att de har mandat att agera mot hedersförtryck.

Anf. 17 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Amineh Kakabaveh pratar om Vänsterpartiets reservation och om att Vänsterpartiet står på de förtryckande männens sida. Det stämmer att Vänsterpartiet har reserverat sig i utskottet och att vi väckte en

motion för att vi ville att lagen om reseförbud skulle bli bättre och mer rättssäker. Men här i kammaren har vi valt att inte lyfta den reservationen, för vi vill inte förhala lagstiftningen, precis som Amineh Kakabaveh pratade om.

Jag hoppas att ledamoten hörde att jag sa detta i mitt anförande. Vi kommer inte att lyfta reservationen men väljer ändå att tala om den. Jag tror att det är viktigt att vi här i kammaren talar om de beslut vi ska ta i morgon, de beslut som finns i propositionen, inte om det som har sagts i andra sammanhang.

Jag vill vara tydlig med att vi inte kommer att lyfta reservationen och att Vänsterpartiet alltid står på de utsattas sida. Det patriarkala våldet ska stoppas.

Anf. 18 AMINEH KAKABAVEH (-) replik:

Fru talman! Jag vet, Ilona, att din kamp är genuin. Jag vet att det finns många vänsterpartister ute i landet som kämpar jättehårt – jag själv var såklart en av dem. Men man har faktiskt en reservation utan att berätta vad det är man vill göra som regeringen inte har gjort. Vad är det man vill ha i lagtexten, som utredaren inte har rättat till?

Men att ni har ändrat läge efter påtryckningarna och skrivningarna är jättebra. Det finns alltid hopp om att hela samhället ändrar sig. Det måste vi göra så småningom, för alla förlorar faktiskt på detta. Samhället förlorar på att vi har en kvarts miljon barn och unga som är utsatta – de flesta är flickor och kvinnor. Antirasism och feminism ska gälla även dem. Det är varken det ena eller det andra om man låter andra barn och unga och kvinnor vara utsatta.

Detta är alltså jättebra. Denna reservation borde inte ens finnas från början. Det är ett faktum att reservationen finns, men ni lyfter den inte på grund av att ni har ändrat er. Det är jättebra. Jag tycker att det är positivt. Det är en positiv riktning.

Anf. 19 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi här i kammaren slår fast att vi är överens om denna proposition, men jag vill också vara väldigt tydlig med att Vänsterpartiet anser att den del som gäller reseförbud kan bli bättre och mer rättssäker. Det är också väldigt många av remissinstanserna som har synpunkter och som inte tycker att den är tillräckligt bra. En del av synpunkterna har tagits till vara av regeringen, men alla finns inte med i propositionen. Jag tror alltså att det finns mycket att göra, och det gäller många av punkterna. Vi kan säga: Vi gör inte tillräckligt mycket. Vi behöver göra mer.

Att tolka vår reservation som att vi vill göra mindre är helt fel. Vår reservation handlar om att vi vill göra mer. Vi vill nå längre, för, som jag sa, Vänsterpartiet står alltid på de utsattas sida.

Anf. 20 AMINEH KAKABAVEH (-) replik:

Fru talman! Men vill man förbättra något ska man såklart komma med konkreta förslag. Vad jag förstod handlade detta om påtaglig risk eller enbart risk. Efter Advokatsamfundets påpekanden i fråga om utredningen har man ändrat till påtaglig risk. Det är precis som i socialtjänsten, där jag vet att man omhändertar barn när det finns påtaglig risk. Detta finns redan.

Hade man från Vänsterns sida haft andra förslag hade det varit jättebra att till exempel presentera dem. Det skulle vara mer tydligt, tror jag, om man hade haft alternativa förslag.

Det är bra, Ilona, att du är aktiv i dessa frågor. Det vet jag. Du har gjort detta, så det är ingen tvekan om det. Men tyvärr finns detta fortfarande. I motionen skriver ni att detta kan uppfattas som diskriminerande. Många barn har förts ut ur landet. De ska faktiskt känna sig diskriminerade av varenda en av oss som inte agerar. Diskriminering är när man inte agerar gentemot dem som är mest utsatta och dem som förs ut ur landet. Det är inte diskriminerande mot de högljudda patriarkala männen, som flera gånger har anmält Sveriges arbete i FN och kallat ministern och många andra för rasister och islamofober. Det är rasistiskt att inte agera. Att alla barn och flickor och kvinnor har samma rättigheter är det som är viktigt.

Anf. 21 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för en mycket bra debatt. Engagerade, initierade och kunniga inlägg bådär gott inför framtiden. För detta är, som någon sa, ett arbete som egentligen inte ens har börjat. Vi har en lång väg kvar att gå. Vi behöver ta debatten inom partierna, mellan partierna och inom utskotten – alla utskott. Detta är, som har sagts här, inte en fråga som berör oss bara här och nu, utan det är en fråga som sträcker sig över hela riksdagens beslutsområde. I den bästa av världar skulle varje utskott ha en debatt om hedersrelaterat våld och förtryck.

Jag vill bara passa på att lyfta några infallsvinklar som kanske inte har nämnts i betänkandet och som kanske hör hemma i andra utskott, i andra verksamhetsområden.

Centerpartiet föreslog för några år sedan en lag mot kontrollerande beteenden. Det har också tagits upp i en del reservationer. I Storbritannien införde man 2015 en lag mot kontrollerande beteenden, som bara under några år ledde till ca 9 000 åtal.

Våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck börjar ju inte från en dag till en annan. Det börjar med att någon kontrollerar dina telefonsamtal, att någon kontrollerar vad du gör på sociala medier eller att någon följer med dig och handlar eller till vården. Om man kan kriminalisera ett sådant beteende tror jag att det är ett bra komplement till en kommande lag om hedersbrott, precis som lagen om människoexploatering är ett bra komplement till lagen mot människohandel.

Jag låter det vara osagt om alla skolor har en handlingsplan för hur man arbetar förebyggande, upptäckande och stödjande vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck, men det är dit vi vill nå. Hur ska man annars göra ett bra arbete när det gäller att förebygga, upptäcka och anmäla? Och vem vet hur man ska skydda den förskolepersonal som faktiskt vågar ta klivet att anmäla? Det måste finnas en plan för detta.

Fru talman! Vi vet också att skattemedel i dag går till organisationer och trossamfund som faktiskt undergräver våra demokratiska principer i Sverige – jämställdhet och mänskliga rättigheter. Det måste vi också komma till rätta med.

Jag ser fram emot att detta arbete fortsätter och att vi tillsammans ligger på, skjuter regeringen framför oss och kommer med konstruktiva och bra

Prot. 2019/20:125
26 maj

*Ökat skydd mot
hedersrelaterad
brottslighet*

förslag. Jag ser fram emot en motionsflod i höst, då vi tillsammans kan ta många steg framåt.

Tack för en bra debatt! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

§ 6 Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU24

Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet (prop. 2019/20:106) föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet

§ 7 En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet

Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU40

En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet (prop. 2019/20:89) föredrogs.

Anf. 22 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Vi debatterar nu justitieutskottets betänkande *En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet*. Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 2 från Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet.

En stor del av de brott som begås i Sverige begås av utländska medborgare som i många fall inte heller är bosatta i landet. Omkring 1 400 personer, eller 30 procent av de intagna på svenska anstalter, är utländska medborgare varav en stor andel är medborgare i andra EU-länder.

Fru talman! Moderaternas utgångspunkt är att personer som inte är hemmahörande i Sverige ska avtjäna sina straff i sina hemländer, vilket i dag sker i alltför liten utsträckning.

Regeringen föreslår i propositionen att ett skyndsamhetskrav införs i lagen om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Att handläggningen ska ske skyndsamt är ett steg i rätt riktning, även om det torde vara självklart i svensk statsförvaltning. Kravet på skyndsamhet är dock inte tillräckligt.

Varför är det då viktigt att åstadkomma en förändring som innebär att fler dömda får sina straff verkställda i sina hemländer? Vi kan som exempel ta de utländska stödligor som har härjat i Sverige under senare år. Stödligorerna är ofta hemmahörande i andra EU-länder såsom Rumänien, Bulgarien, Polen och Litauen. Rapporter från polisen talar om för oss att coronakrisen, trots dess enorma påverkan på samhället, inte mer än mycket tillfälligt tycks ha hejdat ligorna.

Utländska stöldligor uppskattas ligga bakom drygt hälften av alla bostadsinbrott i Sverige. De står även för uppemot 90 procent av grova stölder av bildelar, båtmotorer och jordbruksmaskiner. Stora vinster, liten upptäcktsrisk och låga straff är bidragande orsaker till att stöldligorna härjar just i Sverige.

Stöldligorna är en illustration av hur den organiserade brottsligheten med åren blivit alltmer internationell. Ligor begår brott i ett land, transporterar stöldgodset till ett annat land och avyttrar det sedan i ett tredje. Kriminaliteten sker dessutom i båda riktningarna. Samtidigt som stöldgods förs ut ur Sverige förs narkotika och vapen in i landet. Brottslighetens internationalisering leder till att fler utländska medborgare döms för brott i Sverige och därmed också avtjänar sina straff i svenska fängelser.

Fru talman! Mer behöver göras för att åstadkomma fler överföringar av straffverkställighet till såväl andra EU-länder som tredjeland. Det är nödvändigt bland annat för att avlasta kriminalvården kapacitets- och kostnadsmissigt men också för att andra länders brottslingar inte bör vara Sveriges ansvar.

Kriminalvården bör därför ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till deras respektive hemländer. I enlighet med tidigare tillkännagivanden bör kriminalvården i detta sammanhang fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i svenska anstalter. Det är helt oacceptabelt att överföringar av straffverkställighet inte kan genomföras till vissa andra EU-länder på grund av att förhållandena i deras anstalter är för dåliga.

Det går emellertid inte att se denna fråga isolerad. En förutsättning för att personer som är bosatta i Sverige ska kunna tvingas avtjäna straffet i sitt hemland är många gånger att personen döms till utvisning. Frågan om utvisning på grund av brott behandlas i ett annat betänkande, men eftersom den frågan hänger tätt samman med överföring av straffverkställighet finns det anledning beröra den även här.

Dagens förutsättningar för utvisning på grund av brott har i huvudsak sett likadana ut sedan 1994. Vi moderater vill att dessa förutsättningar utökas. Om man kommer från ett annat land för att vistas eller bo i Sverige ska man också följa den lagstiftning som vi har här i landet.

Brott med ett straffvärde på sex till tolv månaders fängelse ska kunna leda till utvisning även då återfallsrisk inte föreligger. Så är inte fallet i dag. En sådan förändring skulle bland annat innebära att brott med hat- eller hedersmotiv, som diskuterades i ett tidigare ärende, kan leda till utvisning i fler fall än i dag.

Vi vill också att mindre hänsyn ska tas till den dömdes anknytning till Sverige när utvisningsfrågan prövas. I praktiken slipper många utländska medborgare som döms för exempelvis sexualbrott och grova våldsbrott utvisning på grund av sin anknytning till det svenska samhället. Till exempel utvisas enbart 20 procent av dem som är dömda för våldtäkt med utländskt medborgarskap och som är folkbokförda i Sverige. För grov miss-handel är motsvarande andel 3 procent.

Vad gäller EU-medborgare vill vi moderater se en översyn av om förutsättningarna för utvisning på grund av brott kan utökas.

Fru talman! Avslutningsvis är den fria rörlighetens syfte inte att underlätta för utländska medborgare att begå brott i Sverige. EU-medborgare som vanemässigt begår brott i andra länder än sitt eget ska kunna utvisas

och förbjudas att återvända till landet där brottet har begåtts i betydligt större omfattning än vad som är möjligt i dag. Av det följer att fler också ska kunna tvingas avtjäna fängelsestraff i hemlandet i stället för i Sverige.

Anf. 23 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens proposition om en effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet. Det rör ändringar gällande erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.

I praktiken innebär de föreslagna förändringarna endast ändrade krav på svenska myndigheter om ”skyndsam handläggning”. Att myndigheter använder den möjlighet som i dag finns på ett effektivare sätt är naturligtvis angeläget, men vi saknar i övrigt ramverk för utökat överförande av straffverkställighet av personer som inte är svenska medborgare.

Ett lands medborgare är det statens skyldighet att både skydda och ta ansvar för. När ett lands medborgare begår brott i ett annat land följer det av territorialitetsprincipen att det landet har rätt att utöva sin domsrätt över gärningsmannen. Av detta följer dock inte att landet ifråga nödvändigtvis är skyldigt att genomföra straffverkställigheten.

I en tid där migration över gränser blir allt lättare och i allt större omfattning sker irreguljärt befinner sig olika länders medborgare i högre utsträckning i andra länder än i sina egna. Sverige i synnerhet har problem med utländska medborgare som begår brott i högre utsträckning än svenska medborgare. Detta tillsammans med en underfinansierad och underdimensionerad kriminalvård medför ansträngningar både för berörda myndigheter och för de offentliga finanserna.

Ansträngningarna resulterar i merkostnader samt åtgärder där häktade eller dömda inte omhändertas i den utsträckning som de borde, vilket innebär att statens skyldighet att tillse medborgarnas säkerhet äventyras. Det krävs många olika åtgärder både på de kriminalpolitiska och på migrationspolitiska områdena för att åter ta kontroll över lag och ordning i Sverige.

Fru talman! Inom ramen för detta ärende behandlas bara överföring av verkställighet inom Europeiska unionen, men lösningar för brottslingar med hemland utanför EU behandlas naturligtvis inte i det för frågan relevanta betänkandet. Sverigedemokraterna pekar i detta ärende på två åtgärder som bör genomföras för att fler straff ska verkställas i gärningsmannens hemland.

För det första bör huvudregeln för straffverkställighet inom Europeiska unionen vara att verkställighet sker i hemlandet. De krav som ställs i den nuvarande regleringen är alltför restriktiva gällande när verkställighet av domar kan sändas över. Den utredning som ligger till grund för detta ärende medger dock inte att sådana ändringar görs av riksdagen; varför riksdagen bör tillkännage för regeringen att ett sådant underlag ska tas fram med hjälp av en ny utredning.

För det andra bör kravet på den dömdes samtycke slopas. Den dömdes synpunkt på att svenska fängelser är mer bekväma än fängelserna i hemlandet bör inte tillmätas något betydande värde. Huvudregeln, så som jag sa tidigare i mitt anförande, är att straff ska avtjänas i hemlandet. I samband med den utredning som genomförs om just detta bör därför även ett slopande av kravet på den dömdes samtycke utredas.

De problem som den fria rörligheten inom EU har medfört är ofta betingade med en polariserad diskussion. Vi måste ha ögonen öppna för både nackdelar och fördelar med de beslut som fattas och de ramverk som vi förhåller oss till. Att svenska fängelser har en så pass stor andel utländska brottslingar är ett betydande problem, och vi måste se till att både det svenska samhället och Kriminalvården har möjlighet att upprätthålla trygghet och säkerhet – fri rörlighet till trots.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 24 ANDREAS CARLSON (KD):

Fru talman! Utlänningar som begår brott i Sverige ska avtjäna sina fängelsestraff i hemlandet. Det är huvudprincipen, och det bör också vara huvudregeln. Mer behöver göras i det avseendet. Och den produkt som ligger på riksdagens bord som regeringen har tagit fram och som vi ska fatta beslut om i riksdagen bygger på att göra det mer effektivt att få verkställighet i hemlandet för dem som har begått brott här, det vill säga effektivisera och göra hanteringen snabbare och smidigare.

Det är positivt, och vi stöder förslaget. Ja, det var faktiskt vi som röstade igenom förslaget eftersom det bygger på ett tillkännagivande från kammaren. Det är positivt att regeringen nu levererar, men det behövs mycket mer. Vi har också hört argument för det i debatten.

Vi har en reservation i betänkandet, reservation 2, som jag yrkar bifall till. Där står att Sverige bör prioritera att skriva avtal med andra länder. Det är nödvändigt för att avlasta kriminalvården. Utöver principen att man bör avtjäna sitt straff i hemlandet om man har begått brott i Sverige och dömts till fängelsestraff har kriminalvården det redan nu tufft. Det är fullbelagt på många håll i landet. Det är också viktigt för kriminalvården att lyckas utifrån ett kapacitets- och kostnadsperspektiv.

Kriminalvården bör ges i uppdrag att påtagligt öka antalet överföringar av fångar med utländskt medborgarskap i svenska fängelser till deras respektive hemländer. Kriminalvården bör i det sammanhanget, i enlighet med riksdagens tidigare tillkännagivande till regeringen, fördjupa samarbetet med kriminalvården i de länder vars medborgare är överrepresenterade i de svenska anstalterna för att överföring ska ske i fler fall.

Reservationen har avstyrkts av en majoritet i justitieutskottet. Man hänvisar till regeringens skrivelse 2019/20:75, där det framgår att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. I betänkandet lyfts fram från skrivelse 75 den produkt som är beslutad och ligger på bordet i dag, nämligen att få fram en effektivare hantering av ärendena.

Detta är ett positivt första steg, men det går inte att säga att vi inte ska göra mer eftersom det finns ett ärende som inte är färdigberett. Vi i oppositionen i riksdagen, vi från Kristdemokraterna, kommer inte att avstå från att lägga fram förslaget om att göra mer bara för att regeringen inte tycker sig ha jobbat färdigt med redan beslutade tillkännagivanden från riksdagen.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nr 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

Anf. 25 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! Hälsa- och sjukvårdens omställning under pandemin är fantastisk. På kort tid har intensivvårdsplatserna mer än fördubblats, och den vård som inte kan anstå har man hanterat. Rutiner har snabbt ändrats så att verksamheten kan skötas på ett mer effektivt sätt när man står inför en pandemi. Digitala lösningar som tidigare har varit tröga att få fram har nu införts därför att de underlättar arbetet – och inte minst därför att de minskar smittrisken.

En del av det som händer under pandemin behöver tas till vara och behållas framåt. Annat, till exempel vårdskulden, måste vi hantera. Den var stor före pandemin med långa köer, och nu har den fyllts på. Att då be varje region att ta hand om sin del tror vi inte fungerar. Vi kristdemokrater menar att vi behöver gemensamt ta ansvar för alla patienter i landet och hantera vårdskulden gemensamt.

Fru talman! Dagens kammardebatt ska handla om hälso- och sjukvårdens organisation. Hälsa- och sjukvården ska organiseras med människors behov i fokus. Vård på lika villkor och efter behov är grunden för hela hälso- och sjukvården, och det ligger fast.

Men patienternas behov ser olika ut. En del har behov av en viss funktion. De söker utifrån en mer specifik åkomma eller ett mer specifikt besvär, och de efterfrågar en funktion som möter deras behov just då.

Andras behov handlar mer om en relation. Deras behov av hälso- och sjukvård innebär att en relation över tid är nödvändig – kanske därför att de lever med en kronisk sjukdom eller är multisjuka, det vill säga har flera sjukdomar på en gång. Eller så kanske de just har inlett en behandling som kommer att pågå under lång tid. Det kan vara en behandling som kräver många olika insatser och som ska samordnas mellan vårdinstanser.

Funktion och relation – jag tror att vi behöver en organisation som klarar både och. Det ska vara en hälso- och sjukvård som i grunden bygger på en relation, därför att de mest vårdbehövande behöver upprepad vård över tid. Då är en fast läkarkontakt och en god kontinuitet nödvändigt. Men en effektiv och ändamålsenlig vårdorganisation måste också klara av att möta behoven hos de patienter som enbart söker en funktion vid det enskilda tillfället.

Det är i det perspektivet jag ser nya lösningar som har växt fram de senaste åren. Det är den goda nära vården, och det är digitala lösningar. Det är samverkan på riktigt kring svårt sjuka personer. Låt den utvecklingen få fortsätta med kraft.

Fru talman! Vi behöver också bättre förklara vad vård efter behov betyder. Behovsstyrd vård betyder inte att jag ska få den vård jag själv tycker att jag behöver. Nej, det måste vara medicinskt utbildad personal som bedömer behoven.

1177 Vårdguiden på internet har bra funktioner för mig som vård sökande och styr mig till rätt vårdnivå. 1177 finns också som telefonkontakt där jag får samtala med en erfaren sjuksköterska som hjälper mig att hitta

rätt och bedömer rätt vårdnivå så att jag söker vård på rätt plats och exempelvis inte sitter på akuten i timmar för något som kan hanteras på vårdcentralen.

Att jag som vårdsökande först möter någon form av bedömning innan jag får träffa sjuksköterskan eller läkaren brukar kallas grindvakt. Det innebär att jag som vårdsökande inte har direkt tillgång till vilken vård som helst. Ett system som bygger på vård efter behov på lika villkor och till hela befolkningen kräver att det finns ett lämpligt system för grindvakt. Det kan vara via ett digitalt formulär på webben, eller det kan vara ett samtal med sjuksköterskan på 1177 eller på något annat sätt, dels därför att det inte finns obegränsat med pengar, dels därför att behovsstyrning kräver något slags grindvakt.

Fru talman! För att jag som patient ska förstå vilken vårdnivå som är bäst för mig behövs mer tid då patient och vårdpersonal hinner prata med varandra om patientens behov. En alltför snäv tidsbokning gör att missförstånd kan uppstå, och risken finns att jag som patient söker igen inom kort. Ska vården bli effektiv måste det finnas tid att fråga: Är det något mer du vill ta upp? Och läkaren eller arbetsterapeuten måste ha tid att vänta på patientens svar.

Vi kristdemokrater har i flera år förespråkat att landstingen ska avskaffas. Vi är övertygade om att nationell styrning är avgörande för att alla ska få tillgång till den bästa vården – oavsett var i landet man bor. Men vi behöver också se över organisationen utifrån flera synvinklar. En vård som bygger på både funktion och relation kräver också ersättningsystem som hänger ihop, system som stöder behovsstyrd vård och bygger på något slags grindvaktssystem.

Nu är vi mitt uppe i en pandemi. Samtidigt som vi hanterar den akuta krisen behöver vi förbereda för tiden efter. Låt oss ta vara på de erfarenheter som covid-19 har medfört. Det är nu läge att diskutera organisationen så att vi inte när pandemin börjar avta bara återgår till gamla rutiner. Det är otvetydigt så att vi behöver en bättre organisation om vi ska kunna hantera vårdskulden och därefter hålla vårddköerna korta.

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom samtliga av våra förslag i betänkandet, men jag yrkar här bifall endast till reservation nr 3 om nationell styrning av hälso- och sjukvården.

Anf. 26 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att också vi står bakom alla våra reservationer – de är ganska många – men att jag för tids vinnande yrkar bifall endast till reservation 1.

Fru talman! Vi har väl aldrig diskuterat hälso- och sjukvården i så många bemärkelser i ett så aktuellt läge som nu. Jag tänker att vi redan nästa år troligen kommer att ha en debatt som förhoppningsvis präglas av att krisen är över och att vi har en betydligt ljusare situation än vi haft de senaste veckorna men också av en hög grad av utvärdering, reflektioner, lärdomar och erfarenheter av denna kris. Är det något som kommer att vara i fokus för diskussionen är det nog gränsdragningar mellan olika nivåer, ledningsansvar och mycket annat. Jag ser fram emot den diskussionen; den kommer att vara nödvändig att ta.

Vi har samtidigt sett en helt fantastisk förändring och en helt fantastisk omställning på väldigt kort tid. Antalet intensivvårdsplatser har fördubb-

lats på otroligt kort tid. Fältsjukhus har byggts upp. Man har kopplat ihop olika delar av vården på ett sätt som har imponerat och verkligen visat vilken kapacitet vår fantastiska vårdpersonal har.

Denna vårdpersonal har snabbt anpassat sig till en extremt tuff och i många fall också ny situation. Omställningen, flexibiliteten och innovationsförmågan som präglat mycket av vården är fantastisk. Personalen för-tjänar ett stort tack, och de har burit denna kris på ett sätt som vi kommer att vara dem evigt tacksamma för.

Därför hoppas jag att nästa års debatt i väldigt hög utsträckning kommer att fokusera på vårdens medarbetare. Som en kollega pekade på kommer vi att diskutera det i fler debatter den här våren. Vårdens medarbetare är något som vi behöver lyfta fram på många olika sätt.

Kollegan Acko Ankarberg Johansson lyfte fram vårdskulden. Det är något som vi moderater pratat om i varenda debatt, tror jag – de köer som präglat och blivit allt längre under de senaste fem sex åren. Vårdskulden kommer åter att stå i fokus med tanke på att vi just nu skjuter upp en hel del vårdinsatser. Det bekymrar mig, det som kommer fram bland annat i medierna, att cancerbehandlingar och annat får anstå och vad som kommer att bli resultatet av detta. Det innebär att vi redan nu måste börja förbereda oss för att hantera den vårdskuld som vi ska beta av under de månader som följer när vi väl ridit ut pandemin.

I ett av våra förslag finns ett uppdrag. Vi föreslår från moderat håll att man ska utreda vården i syfte att ta fram en ny modell för svensk hälso- och sjukvård. Uppdraget ska omfatta vårdens och omsorgens kvalitet, valfrihet, jämlikhet, kontinuitet, produktivitet och effektivitet.

Något som hänt under pandemin är att man lyckats göra sig av med mycket administration för att kunna fokusera på att ta hand om det akuta läget. I dag fokuserar man inte på administration. Om det är tillfälligt eller om vi kan göra det mer permanent kommer framtiden att utvisa. Jag hoppas att all den innovation och kreativitet som pandemin har fött, det som är det positiva i allt detta sorgliga, är något som vi kan ta vara på när den här tiden väl är över. Jag hoppas att vi kan låta personalen fortsätta gå i framkant och ta ansvar och leda på det sätt man gjort under de senaste månaderna.

Jag vill avslutningsvis, fru talman, lyfta fram det som jag tycker är en styrka hos socialutskottet, som de senaste månaderna arbetat väldigt väl tillsammans. Vi har vid flera tillfällen diskuterat digitalisering av vården, och jag är väldigt glad över att ett enigt utskott ställer sig bakom Moderaternas förslag när det gäller ett antal frågor som rör digitalisering.

Det handlar bland annat om att dagens krav på aktivt samtycke ska ändras så att patienten kan antas samtycka till att vårdgivare får ta del av patientinformation till dess att patienten själv eller anhörig säger att vård-givaren inte får göra det. Det kan tyckas vara en liten sak, men vi som arbetar med dessa frågor vet hur stort och avgörande det är att kunna vända på samtycket. På det viset kommer vi åt många av de frågor som vi ofta diskuterar som stora problem.

Det finns ett antal ytterligare delar i tillkännagivandet om digitalisering som inte står för sig själva utan handlar om att vi ska få ökad patientsäkerhet, ökad kvalitet och ökat fokus på rätt saker. Varmt tack till utskottet för att vi även här har hittat enighet!

Anf. 27 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Sverigedemokraternas arbetssätt i coronatider innebär att vi har fast bemanning så att våra ledamöter inte ska behöva resa till och från Stockholm. Det innebär att Per Ramhorn, som egentligen skulle ha deltagit i denna debatt, inte kan göra det – vilket han såklart är besviken över – och att jag kommer att framföra Sverigedemokraternas ståndpunkt i dessa frågor trots att det inte är mitt ansvarsområde.

För att inte missa det vill jag börja med att yrka bifall till reservation nr 12, men vi står självklart bakom samtliga av våra egna reservationer.

Fru talman! Patienter ska få rätt vård i rätt tid på rätt plats och efter sina särskilda behov; det är vi nog alla överens om. Men den skattefinansierade sjukvården har bara legitimitet om den kan leva upp till hälso- och sjukvårdslagens ambitioner.

God tillgänglighet är en fråga om patientsäkerhet som i dag äventyras av långa väntetider. Hittills har 44 000 operationer ställts in i Sverige på grund av coronapandemin. Det gäller allt från hjärtfel och trasiga höftleder till ljumskbräck. Detta innebär att över 150 000 personer nu står i operationskö, och det blir tusentals fler varje vecka. Under vecka 19 minskade operationerna på svenska sjukhus med 62 procent, och i vissa regioner är minskningen ännu större. I Region Sörmland och Norrbotten ställdes omkring 80 procent av alla operationer in.

De nya vårdköerna innebär betydligt fler sjukskrivningar, och för de enskilda individerna innebär detta ökat lidande. För alla människor som drabbas av en inställd operation ökar dessutom risken för komplikationer och psykisk ohälsa. Faktum är att det finns forskning som visar att människor som drabbas av en avbokad operation mår sämre psykiskt. Frekvensen av hjärtinfarkter går upp, sjukskrivningstalen blir högre och rehabiliteringstiden blir längre.

Redan före coronapandemin fanns en operationskö på 113 000 människor. De senaste tio åren har kön vuxit; år 2011 var kön på 91 000 personer. Nu är kön på 157 000 personer, samtidigt som tusentals fler människor tillkommer varje ny vecka.

Vi sverigedemokrater vill ha en vård i världsklass. För att nå detta mål krävs att tillgängligheten säkras över hela landet och inom hela verksamheten. En stor variation i tillgänglighet, både mellan olika regioner och mellan olika vårdområden, skapar orättvisor och bristande förtroende. Korta väntetider bidrar å andra sidan till ett starkt förtroende för vården och ökar hälso- och sjukvårdens samlade legitimitet hos befolkningen.

Människor har rätt att ställa höga krav avseende rätt till vård. Vi anser att patienten har rätt att fritt välja vårdgivare inom både öppen och sluten vård och har rätt att undersökas inom vårdgarantins tidsfrist. Om hemregionen inte klarar detta ska alternativ ordnas.

Vi har som förslag att samverkansavtal ska upprättas mellan olika vårdgivare – offentliga och privata, svenska och utländska. Hemregionen ska ansvara för kontakterna med den hänvisade vårdgivaren samt för journaler, transporter, uppehälle och eventuell tolkningshjälp. Givetvis ska vård utomlands endast användas i undantagsfall. Vår målsättning är en månadsvårdgaranti där maximal väntetid till specialistvård ska vara 30 dagar. Vid särskilt allvarliga sjukdomar, exempelvis hjärt-kärlsjukdomar och cancer, samt vid psykisk ohälsa hos barn och tonåringar ska maximal väntetid vara 14 dagar.

Vi kan inte se in i framtiden – vad kön kommer att landa på innan pandemin har klingat av kan ingen svara på. Men som det ser ut nu kommer vårdköerna att nå en sådan storlek att vi även när vi når full kapacitet egentligen bara håller jämna steg med allt nytt som kommer in.

Fru talman! Det är angeläget att göra arbetet attraktivt för sjukvårdspersonalen, som är en av välfärdens viktigaste yrkesgrupper. God kompetensförsörjning handlar i lika hög grad om att locka nya personer till utbildningar som om att befintlig personal ska välja att stanna kvar och om att förmå personal som lämnat sitt yrke att återvända.

I dag skapar brist på specialistkompetens flaskhalsar och bidrar till långa väntetider. Ett tydligt exempel är hur antalet specialistsjuksköterskor länge har minskat samtidigt som vårdbehovet har ökat. Trots att flera regioner har erbjudit lön under heltidsstudier har lönenivån inte varit hög nog för att förmå tillräckligt många att anta erbjudandet. Vi har länge förordat ett statligt finansierat kompetenslyft med full lön för sjuksköterskor som vill vidareutbilda sig.

Sverigedemokraterna anser att alla yrkeskategorier från undersköterska till specialistläkare ska följa en nationell utbildningsplan vars examen ger yrkeslegitimation. Detta bidrar till att ge respektive yrke en hög status och minskar därigenom personalomsättningen samtidigt som patientsäkerheten och vårdkvaliteten förbättras. För den enskilde arbetstagaren innebär legitimationen dessutom en starkare förhandlingsposition gentemot arbetsgivaren.

Det är oerhört viktigt att satsa på vårdpersonalens arbetsvillkor, utbildning och karriärmöjligheter men också att tydliggöra krav på kvalifikationer och uppförande. All vårdpersonal måste kunna uttrycka sig på klar och tydlig svenska, vilket inte minst är viktigt i mötet med de patienter som själva har svaga kunskaper i svenska. En annan viktig del är kunskaper i smittskydd och hygien, något som borde vara självklara element för all personal inom vård och omsorg.

Vårdpersonal utsätts ofta för en pressad arbetssituation – inte minst kan vi se detta under coronakrisens dagar. Därför är det av yttersta vikt att undersköterskor och sjuksköterskor slipper lägga tid på uppgifter som annan personal med kortare utbildning skulle klara av. Särskild vårdservicepersonal ska avlasta undersköterskor, som i sin tur avlastar sjuksköterskor som sedan avlastar läkare. Därmed frigörs tid för patientarbete.

Det administrativa arbetet är omfattande och har dessutom i ett längre perspektiv tilltagit. Genom att låta vårdnära administratörer sköta journaldokumentation och annat administrativt arbete kan läkare och sjuksköterskor få mer tid för patienter och en bättre arbetsmiljö.

Något som Sverigedemokraterna har drivit länge är att vårdpersonal inte ska omfattas av karensdag vid sjukdom för att man på så sätt ska motverka smittspridning. Det är viktigt att de som är sjuka har råd att stanna hemma.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att vi sverigedemokrater värnar om Sveriges befolkning och vill göra allt som står i vår makt för att under denna kris skapa trygghet för dem som är särskilt sårbara samt rädda så många liv som möjligt. Kriser får inte påverka hur vi tar hand om de grupper i samhället som är mest sårbara och i störst behov av hjälp.

Vi måste komma till rätta med vårdköerna, för de är på väg att växa okontrollerat. Ju längre vi väntar med åtgärder, desto svårare kommer det

att bli och desto längre tid kommer det att ta att få bukt med dem. Under tiden kommer människor att fara mycket illa och till och med dö.

Var rädda om er!

Anf. 28 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Så var det dags för oss att debattera området som handlar om hälso- och sjukvårdens organisation. Det är en diger lunta från motionstiden som socialutskottet har behandlat. Att det finns ett så stort intresse för just hälso- och sjukvården har ju sin förklaring: Svensk hälso- och sjukvård är fantastiskt bra, men vi har ett antal stora utmaningar på området.

Speciellt inom primärvården och psykiatri kunde vi under den förra mandatperioden följa hur köerna växte och hur vården blev mindre tillgänglig för var månad som gick. Vi såg behovet av reformer, men de kom aldrig.

Inför denna mandatperiod, när regeringen valde att samarbeta med Centerpartiet och Liberalerna, satte vi fokus på just reformarbetet inom svensk hälso- och sjukvård. Bland annat har vi infört en prestationsbaserad kömiljard, som sedermera blev 3 miljarder, för att korta köerna. Vi har även gjort stora ekonomiska satsningar för att korta köerna inom psykiatri, speciellt inriktat mot att korta köerna i BUP. Detta är satsningar som är otroligt viktiga för att stärka tillgängligheten genom att korta köerna, någonting som flera ledamöter tidigare har tagit upp i sina anföranden.

Ett område som Centerpartiet länge har sett stora brister inom är primärvården. Vi ser hur tillgängligheten har blivit sämre, hur läkarbristen har ökat och hur människor i stället för att söka sig till sin vårdcentral har vänt sig till akutsjukhusen eller slutenvården för att få hjälp – ett sätt som både är ineffektivt och dyrt.

Centerpartiet har länge drivit på för att vården ska finnas nära. Den ska finnas i hela landet, och den ska finnas där när du behöver den. Det är primärvården som ska vara navet, och patienterna ska garanteras en fast läkarkontakt. Centerpartiet har därför drivit på för en primärvårdsreform som ska möjliggöra en trygg och tillgänglig vård i hela landet. Detta var också något som vi fick med oss Liberalerna och regeringen på inom ramen för januariavtalet. Strax efter påsk i år tog vi det första steget i en sådan reform, som ska förtydliga primärvårdens uppdrag och göra det mer attraktivt att arbeta i primärvården.

Ett av de viktigaste stegen för att nå dit är att du och jag får en fast läkarkontakt som vi känner vid namn och som känner oss och vet vilka behov vi har eller vad vi behövt hjälp med tidigare. För att nå dit får nu Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram riktlinjer och råd om ett rekommenderat antal listade patienter per fast läkare. Riktlinjerna ska stärka läkarnas möjlighet att få en trygg och hållbar arbetssituation och göra det mer attraktivt att arbeta i primärvården.

Detta är någonting som Läkarförbundet ofta lyfter upp, och det är något som vi har lyssnat på. Vi behöver göra arbetssituationen och arbetsplatserna mer attraktiva ute i primärvården för att fler ska vilja ta steget att faktiskt arbeta nära patienterna.

För att vården ska komma närmare alla människor måste det också bli enklare att bedriva vård på landsbygd och i glesbygd. Vi kan inte acceptera att det saknas vård i vissa delar av landet. Därför måste det bli möjligt för

mindre vårdenheter, bestående av exempelvis en sjuksköterska och en läkare, att genom flexibla lösningar och digitala verktyg erbjuda primärvård. Därför ges Socialstyrelsen även i uppdrag att förenkla lagstiftningen och göra det enklare för mindre utförare att bedriva vård på landsbygd och i glesbygd.

Fru talman! Tillsammans med ännu bättre möjligheter att jämföra tillgänglighet och kvalitet i vården på olika platser i landet är detta viktiga steg framåt för en närmare, tryggare och mer tillgänglig vård.

Detta är, som sagt, första steget i den primärvårdsreform som ska beslutas fullt ut i alla sina delar under mandatperioden. Men mer behöver göras för att fortsätta utveckla vården i hela landet: flytta den närmare, öka valfriheten och stärka patientmakten. Det är inte bara primärvården det handlar om.

Coronapandemin, som vi just nu befinner oss i, innebär stora utmaningar och påfrestningar för all vård och omsorg. Men mitt i krisen har vi sett hur digitaliseringen har tagit fart och skapat nya smarta lösningar som ökar tillgängligheten. Det är en fantastisk utveckling att följa och något som jag och Centerpartiet gärna ser mer av framöver.

Det är en glädjande utveckling att man äntligen har börjat kunna använda modern teknik i form av digitalisering i hälso- och sjukvården. Med tanke på hur fort det har gått de senaste två månaderna kan vi bara ana var vi befinner oss om två till fyra år, det vill säga om vi ger rätt verktyg och förutsättningar för dessa smarta lösningar och system att fortsätta utvecklas.

Listan kan göras lång på områden där vi ser att digitaliseringen kan komplettera och utveckla, men då måste vi som sagt skapa rätt förutsättningar. Det problem som vi har i dag är att lagstiftningen ofta sätter stopp. Vi har en lagstiftning som inte är i takt med tiden. Men det är glädjande att kunna konstatera att vi i socialutskottet är klara över att det krävs en förändring.

Vi måste snabbt revidera den nuvarande lagstiftningen, ta fram mallar och tydliga riktlinjer. Och vi måste se över hur patienten kan ge ett tyst samtycke till att läsa journalen och om lagändringar behöver göras för att skapa goda möjligheter till en sammanhållen journalföring och informationsdelning. Detta är viktiga delar i utvecklingen av den digitala vården. Om detta är socialutskottet överens, och det är väldigt glädjande.

Den sista delen som jag vill lyfta fram i mitt anförande kring hur vi vill fortsätta att utveckla vården handlar om forskning och innovation. Vi är många politiker som med all rätt framhäver att vi har en sjukvård av världsklass. Men ska vi även i framtiden kunna fortsätta att uttala de orden måste vi satsa mer på forskning.

Sverige har länge varit framstående inom forskning och kliniska studier. Men statistik visar att Sverige tydligt sackar efter i den kliniska forskningen, vilket medför att patienternas möjligheter att få tillgång till nya behandlingar innan de är införda i den ordinarie sjukvården minskar och att vårdpersonal inte håller sig fullt uppdaterad om de senaste rönen.

Jag tror att vi som land står inför ett vägval. Vi kan välja vägen med den höga ambitionsnivån, där vi verkligen satsar och inför konkurrenskraftiga villkor för life science-företagen som får svenska företag att växa och locka hit fler och tyngre internationella investeringar. Alternativt kan vi välja lagomvägen, där vi nöjer oss med symboliska insatser, är liknöjda

med att Sverige halkar efter andra länder inom life science och tycker att svenska patienter får nöja sig med en hygglig medicinsk behandling.

Jag vet vilken väg som vi i Centerpartiet vill välja. Vi vill välja den med en hög ambitionsnivå. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 33, som handlar om kliniska studier och life science.

Anf. 29 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta ett stort tack till alla er inom sjukvården – ni som räddar liv, tröstar och står pall under en orimlig arbetsbörda just nu. Man kan ju alltid applådera er från balkongerna. Men det självklara tacket är bra lön, bra arbetstider, bra arbetsmiljö, en välfärd för alla, och då krävs det satsningar på välfärden, på vården.

Vänstern har försökt att trycka på för mer pengar till välfärden för att kunna göra personalsatsningar, fru talman, i hela landet. Därför kanske man ska fundera lite på skattesänkningar framöver.

Vi har ingen vårdkris, utan vi har en personalkris i hela landet. Jag tror inte att det är kömiljarder som kommer att minska köerna och öppna vårdplatserna, utan det är just det som jag sa tidigare, nämligen högre löner, förkortad arbetstid och bättre arbetsmiljö för de vårdanställda – det är också de krav som ställs från professionen – så att vi kan utbilda och anställa fler. Det tror jag är prio ett.

Vårdpersonalen, fru talman, jobbar just nu intensivt mot covid-19 på våra sjukhus i en kris där vi ser hur viktigt det är med en väl fungerande sjukvård. Sjukvården behöver mer resurser för att klara det dagliga arbetet men även, som nu, i en stor kris. Det är nu vi övar oss.

Under hela pandemin är det en sak som varit glasklar, och det är att det är den offentliga vården som räddar liv, inte marknaden. Det är exempelvis personalen på Stockholms akutsjukhus, där över 1 000 personer varslades förra året. Det är de som jobbar tolvtimmarpassen nu. Tack till er!

Sjukast först, står det i portalparagrafen för hälso- och sjukvården. Vi tycker väl inte att det riktigt stämmer med viss utveckling, fru talman, när det gäller de privata sjukförsäkringarna och de ökade privatiseringarna, som den sittande regeringen inte verkar ha något jättestor problem med i det kanske överspelade januariavtalet, eller den före detta Alliansens ständiga armkrok med näringslivet.

Lagen om valfrihet är väldigt omhuldad av de borgerliga partierna. Men vi pratar hellre om patienternas valfrihet och möjlighet. Det vill vi lyfta fram. De ska förstås inte bara ha en aktör att välja. Det är inte så att vi ska tillbaka till öststaterna, så det behöver ni inte fundera på, utan det handlar snarare om att fundera lite på möjligheterna för vårdbolagen att smälla upp vård lite var som helst. Och det är liksom inte var som helst man gör det när man startar sitt bolag, fru talman.

Vi tycker att vården måste styras av behov och utifrån jämlikhet, jämlik vård. Det måste man tycka när man ser att ojämlikheten inom hälsa är så stor. Men mitt i coronaepidemin, specifikt här i Stockholm som varit väldigt drabbat, fick nätläkaren Kry tillstånd att öppna vårdcentral på Östermalm i Stockholm, och där bor ju de med bra hälsa och också en ganska god ekonomi. Man kan fundera på om det var behoven som styrde eller om det var tillgängligheten som gick i första ledet där.

Prot. 2019/20:125

26 maj

Hälso- och sjukvårdens
organisation m.m.

Fru talman! Jag kommer att prata lite mer om digitaliseringen, som är fantastisk. Men man kan fundera på nätläkarbolagens kraftigt ökade kostnader som belastar regionerna.

Förra året kostade nätläkarna i hela landet 523 miljoner kronor. Marknaden för nätläkare är ju helt oreglerad, och det blir dyrt för regionerna – det är en del regioner som har pratat om det. Bara under mars månad, då det förstas var en väldigt hög belastning på nätläkare, kostade den nätbaserade, privata vården skattebetalarna 96 miljoner kronor, som då tas från regionerna. Att skära guld på en oreglerad marknad är inte hållbart, och det är väl kanske sådant som vi ska prata mer om efter covid-19, fru talman.

Vi vill att den offentliga vården axar upp de digitala möjligheterna. Man ska ta ansvar för att det även finns digitalt baserad hälso- och sjukvård på vårdcentralerna i hela landet. Vi vill att regionerna ska ansvara för utvecklingen av infrastrukturen för de digitala vårdkontaktarna i regionerna. De måste snabba på, och detta måste hänga ihop nationellt.

Primärvården måste kunna erbjuda digitala besök, inte minst för att öka tillgängligheten också i glesbygd, där det kan vara långt till närmaste vårdcentral. Under covid-19 har också flera vårdcentraler öppnat för den här möjligheten, och det är bra, tycker vi. Men man kan inte bara ha ”nätläkare-nätläkare”, utan det måste vara i kombination med tillgång till fysisk mottagning som patienterna kan hänvisas till för personlig konsultation.

Det har varit frivilligt för regionerna att erbjuda möjlighet att exempelvis boka tid via webbsidor, vilket borde vara en självklarhet. Vi menar att det ska vara obligatoriskt. Vi är glada för att regionerna har växlat upp när det gäller digitalisering. Det är bra – det måste de fortsätta med – men mer måste hända. Det är bra med de initiativ vi har tagit i utskottet, fru talman.

Statistiken visar att den återstående medellivslängden vid både 30 och 65 års ålder ökar mest för dem med eftergymnasial utbildning och minst för dem med grundskola. En grupp som fått sänkt medellivslängd är kvinnor med bara grundskola. Det är kvinnor ur arbetarklassen, exempelvis kvinnor som just nu jobbar inom äldreomsorgen, som vi ska prata om på fredag. De förlorar liv på det sättet. Därför vill vi erbjuda regelbundna hälsoundersökningar för dem i socioekonomiskt utsatta områden som inte själva går till doktorn. Efter det första besöket kan man tänka sig att de kanske får träffa en läkare eller får en psykologkontakt, sjuksköterskerådgivning och så vidare.

Vi vill också satsa mer pengar i glesbygden. Det måste finnas bättre förutsättningar för dem som bor ute i landet, långt bort från tätorter, att ha en bra hälso- och sjukvård. Där kan digital sjukvård betyda mycket.

Fru talman! Sedan finns den osynliga gruppen, som faller mellan stolarna. Vänstern vill att alla unionsmedborgare i Sverige, under de första tre månaderna och även därefter och oberoende av om de har det europeiska sjukförsäkringskortet, ska ha rätt till subventionerad hälso- och sjukvård, åtminstone ungefär som papperslösa. Detta har varit viktigt under covid-19. Jag har fått många rapporter om stora räknningar, och nu samlar man in pengar för att dessa människor ska kunna betala dem.

I de flesta regioner görs en tolkning som slår hårt och där EU-medborgare utan europeiskt sjukförsäkringskort förväntas betala full kostnad för vård. Det finns otydligheter kring begreppet vård som inte kan anstå och kring vem som ska omfattas av lagen och vilken vård den ger rätt till. Detta

skapar osäkerhet framför allt för enskilda, men också vårdpersonal hamnar i trista lägen. Detta har även SKR noterat, och de talar om just oklarheter i lagstiftningen och hur vi ska gå framåt.

Fru talman! Jag lyfter fram reservation 24.

Anf. 30 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Jag vill prata om trygghet, delaktighet, kunskap och frihet.

Först, på det temat, vill jag tacka Johan Hultberg, Camilla Waltersson Grönvall och mina andra kollegor i socialutskottet för att klok digitalisering snart kommer att ge en tryggare vård.

De flesta av oss tror nog att läkaren på vårdcentralen eller sjuksköterskan i hemsjukvården redan i dag kan se i vår journal allt vi varit med om, det som hänt oss och vilken vård vi har fått. Nix! När jag själv var en av de ansvariga för sjukvården i Uppsala län ville vi att patienter skulle kunna välja att låta en anhörig se delar av journalen eller hjälpa dem med läkartider. Nix! Vi fick skäll, för det hade varit att bryta mot lagen. Men snart blir det som hela tiden borde ha varit självklart äntligen möjligt. Det är naturligtvis min vård och min sjukdomshistoria, men informationen i journalen måste just därför kunna hjälpa mig så bra det bara går och så bra jag själv tillåter.

Vi tar bra steg på vägen, men vi liberaler vill mer. Vi vill att avancerad sjukvård för sällsynta tillstånd ska koncentreras i europeiska specialistcentrum. Vi vill ge valfrihet även för människor med beroendesjukdomar, inom beroendevården i hela landet, var man än bor.

Vi stöttar Centerpartiets förslag om en nationell organisation för ambulanshelikoptrar. Vi vill minska administrationen och dubbelkommandot, som följer med det oändligt överbyråkratiska system vi har just nu och som vi själva har byggt, med riktade statsbidrag. I stället vill vi stärka kunskapsstyrningen och jämställdhetsperspektivet i sjukvården.

Jag är glad över att januariavtalet tydligt säger att vi måste ha fokus på arbetsmiljö, på patienten och på stärkt vård på landsbygden och i glesbygden. Detta tillsammans med våra övriga förslag tar oss längs vägen mot att bra sjukvård inte ska bero på vilken sjukdom, vilket kön eller vilket postnummer man har. Detta är mycket viktigt.

Apropå kunskapsstyrning kan man fråga sig vem det är som kör. Staten tycker att staten kör, regionerna vill köra själva men vi liberaler vill att det ska vara fakta, de anställda och patienterna själva som ska styra, i betydligt högre grad än i dag.

Jag vill särskilt lyfta fram vår reservation 14. Vårt krav där är att sjukvården i mycket högre grad än i dag ska få utvecklas där vården ges. Pandemin har visat vilken enorm kraft det finns i att släppa fram anställda, korta beslutsvägarna, stärka mandatet och minska detaljstyrningen från sådana som jag själv, till exempel.

Hur kan då detta gå till? Jo, det vi talar om i vår reservation 14, som jag verkligen hoppas att vi kan få igenom nästa år, om inte nu, är att precis som forskningen helt baseras på att forskare granskar och ger råd till andra forskare – peer review – vill vi att man också inom sjukvården ska kunna stärka både anställda och patienter genom att göra det helt självklart att man regelbundet får be kunniga medicinska experter om råd. Det är människor från samma yrkesgrupp men från den plats i världen där vården i fråga är den allra bästa.

Prot. 2019/20:125

26 maj

Hälso- och sjukvårdens
organisation m.m.

Vad säger världsexperterna inom olika yrkesgrupper om hur vi ger vård? Hur gör man där behandlingsmetoderna eller arbetsmiljön är som allra bäst? Var brister vi? Hur kan vi utvecklas? Detta tror vi att vi skulle få väldigt bra svar på genom att låta dem som kan tala med andra som också kan och öka kraften där vården faktiskt bedrivs – helt enkelt låta de anställda fråga dem som vet.

Slutligen tror jag att sjukvården behöver en synvända, ett totalt perspektivskifte, när det gäller vad vi egentligen ska fokusera på. Vi är otroligt glada över att i januariavtalet se svart på vitt att den husläkarreform som vi kämpat för sedan 70-talet äntligen kommer att kunna genomföras. Vi lyckades genomföra en husläkarlag på 90-talet. Det tog ett år – sedan var den borta – men nu ska den bli verklighet. Vi tror att en fast husläkare, med ett tak för hur många patienter det är rimligt att ha för patienternas skull och för arbetsmiljöns skull, är helt rätt väg att gå.

Vi vill komplettera detta, fru talman, med en portalparagraf för sjukvården som tydligt visar varför vi har denna vård och varför vi har byggt denna gemenskap, nämligen att den som behöver vård ska ha rätt att få den vården, inte bara utifrån ett befolkningsperspektiv utan som individ, och rätt att välja var och vilken vårdgivare: min kropp, min hälsa, mitt liv.

Politik för oss är att gång på gång välja vilket samhälle vi vill ha, i det här fallet vilken sjukvård vi vill bygga upp. Vi liberaler väljer kunskapens, frihetens och framtidens sjukvård.

Anf. 31 DAG LARSSON (S):

Fru talman! I dag har vi en diskussion och debatt som handlar om sjukvårdens organisation. Jag måste erkänna att jag delar Camilla Waltersson Grönvalls ingång i resonemanget. Det är inte sjukvårdens organisation som jag främst går omkring och tänker på i dessa dagar, utan jag tänker på pandemin och den mycket stora och svåra utmaning som Sverige har att hantera. Sedan bör vi diskutera sjukvården och hur den är organiserad och fungerar i vårt samhälle och i vårt land. Jag ska göra ett försök.

Jag brukar ofta inleda med att tala om att jag är väldigt stolt över svensk sjukvård, och jag har blivit ännu mer stolt över den de senaste veckorna. Jag tycker att det är en enastående bedrift som svensk sjukvård har genomfört de senaste månaderna. Man har från personalens sida, från sjukhusledningarnas sida och från regionledningarnas sida – oavsett vilket politiskt parti man kommer från – lyckats få fram oerhört många fler intensivvårdsplatser. Man har fördubblat antalet intensivvårdsplatser i Sverige, och man har fyrdubblat dem här i Stockholm. Det är en enastående bedrift som visar att svensk sjukvård är flexibel när det verkligen gäller. Det tycker jag att alla som arbetar i sjukvården på alla nivåer ska ha stor erkänsla för. Det är fantastiskt.

Jag har haft samtal med folk som arbetar på Nya Karolinska sjukhuset. De berättar också att det helt plötsligt har blivit möjligt för dem att få arbeta mer flexibelt. Statliga myndigheter och den statliga kontrollapparaten har hållits undan. Styrsystemen som sjukhusledningen har fört in till sjukhuspersonalen har lagts åt sidan. I stället har man koncentrerat sig på att lösa uppgiften att se till att Sverige har tillräckligt många intensivvårdsplatser. Och man har lyckats. Jag tycker att det är fantastiskt.

Jag har tidigare i denna talarstol nämnt den stolthet som jag känner över de internationella jämförelser som har gjorts där man har tittat på

svensk sjukvård. Svensk sjukvård rankas i topp. Den medicinska tidskriften *The Lancet* rankar svensk sjukvård som nr 4 i världen när det handlar om effektivitet, kvalitet och vårdresultat.

När man funderar på att förändra svensk sjukvård – det behöver nämligen göras – tror jag att man ändå ska göra det med insikten att allt inte är dåligt i vårt system. Det är viktigt att när vi förändrar att vi gör det på ett sådant sätt att det inte skadar de fantastiska vårdresultat som vi ändå har i vårt land.

När man funderar över svensk sjukvård är det också mycket intressant att se att vi har blivit allt bättre.

Fru talman! Om man på 1990-talet fick diagnosen prostatacancer eller bröstcancer var det ofta samma sak som att få en dödsdom. Det är fortfarande fruktansvärda sjukdomar, men de allra flesta överlever dessa sjukdomar i dag. Detta visar att sjukvården har lyckats bättre med att utveckla sitt arbete.

Fru talman! Det finns saker och ting som vi borde bli bättre på, saker och ting som inte är tillräckligt bra. Karin Rågsjö nämnde en av de saker som jag själv kanske tycker är den viktigaste, och det handlar om ojämlikheten – den ojämlika folkhälsan.

Enligt Statistiska centralbyråns uppgifter har vi nu för första gången på flera decennier en sjunkande medellivslängd bland lågutbildade kvinnor. Det är inte bara sjukvården som har att hantera detta, utan det är en samhällsutmaning. Men vi ser hur klassklyftorna när det gäller folkhälsan i vårt land växer. Jag tycker att det är den största utmaningen som vi måste försöka hantera i vårt samhälle.

Lars-Erik Holm var generaldirektör på Socialstyrelsen före Olivia Wigzell. Han tog fram siffror som handlar om hur överlevnadshöjningen beroende på problem i sjukvården ser ut. Han tittade å ena sidan på om vi skulle kunna erbjuda lika bra sjukhus i hela Sverige åt alla. Å andra sidan tittade han på om vi skulle ha lika bra sjukvårdsutfall för alla i vårt land som för den grupp som har högst utbildning. Det är nämligen de som har bäst hälsa och som brukar få bäst vårdresultat. Sedan jämförde han dem med varandra. Då kunde han konstatera att om vi skulle få bort de regionala orättvisorna – skillnaderna mellan sjukhus – skulle vi kunna rädda 800 människor från att dö i cancer varje år. Om vi fick bort klassklyftorna i cancer-sjukvården skulle vi kunna rädda 2 000 människor om året. När det handlar om hjärt-kärlsjukdomar kan man konstatera att vi skulle kunna få bort 2 000 dödsfall om vi fick bort skillnaderna mellan sjukhus. Men om vi fick bort klassklyftorna när det gäller hjärt-kärlsjukdomar skulle vi rädda 6 000 människor om året.

Fru talman! Det är sådant som får mig att tycka att jämlikhetsfrågan faktiskt är den viktigaste utmaningen för sjukvården, viktigare än de regionala skillnaderna. De regionala skillnaderna är viktiga, men det är inte den tyngsta och svåraste uppgiften att få bort dem.

Flera talare tidigare har nämnt de bekymmer och utmaningar som sjukvården har med tillgänglighet. Jag skulle vilja lägga till bemötande. Vi är inte tillräckligt bra på dessa punkter. Vi är inte sämst i Europa, men vi är inte tillräckligt bra. Där finns det saker och ting att göra när det handlar om kömiljarden. Jag tycker att den nya kömiljarden är betydligt klokare än den gamla. Nu mäter man varje region mot sig själv. Man får tävla mot sina tidigare resultat. Glesbygdsregioner ställs inte mot storstadsregionen

Stockholm. Det gör att tävlingen om att bli bättre i fråga om tillgänglighet blir rimligare för regionerna att hantera.

Vi har utmaningar som handlar om de ökande vårdbehoven. Andelen av befolkningen som är över 80 år gammal ökar kraftigt de kommande decennierna. Det gör att sjukvården kommer att behöva rejäla resurstillskott framöver. Vi behöver fler som vill arbeta i vården, och vi behöver bygga ut vården. Det tycker jag ställer kraven på ytterligare skattesänkningar i en relief. Man bör betänka detta.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag ändå komma in på ett område som inte fullt ut formellt faller inom den regionalt organiserade sjukvårdens ansvarsområde, men det är ändå sjukvård. Det handlar om den kommunala sjukvården. När vi har kommit förbi pandemin – när vi har kommit förbi covid-19 – behöver vi tala om äldreomsorgen och om kommunal sjukvård. Samtidigt som jag är stolt över hur flexibel den regionala sjukvården har varit för att hantera behovet av intensivvårdsplatser – jag är fortfarande stolt över alla som arbetar i sjukvården, oavsett om de jobbar i kommunal sjukvård eller i regional sjukvård – kan jag konstatera att man i vissa delar av Sverige, i synnerhet i Stockholmsregionen, har misslyckats med att skydda våra äldre från att insjukna i covid-19.

Jag ska bara slänga ut en liten krok och en liten fundering. Man kan ändå konstatera att 40 procent av dem som arbetar i den kommunala sjukvården i Stockholm arbetar som timanställda. Den nationella siffran är 10 procent. Jag tror att en del av bekymren ligger i att vi inte har varit beredda att se till att personalen i den kommunala hemsjukvården har rimliga arbetsvillkor. Man får vad man betalar för, fru talman.

Anf. 32 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman! Klockan 14.00 varje vardag slår så många som 1,5 miljoner tittare i Sverige på tv:n. Det har blivit vår samlingspunkt under de senaste tre månaderna – vår nya lägereld. Vid dagens lägereld fick vi veta att 96 nya dödsfall har skett. 4 125 människor har dött i denna fruktansvärda nya sjukdom de senaste tre månaderna. Var och en av dessa 4 125 människor, fru talman, är någons nära, någons familj, någons vän. Mina tankar går till alla dem som har drabbats.

Min tacksamhet går till alla er som jobbar inom vården – som går till jobbet varje dag och sliter långa pass för att rädda liv, ibland faktiskt med risk för era egna liv. Ni gör ett enastående arbete. Det var faktiskt så att vi inte var helt beredda på den här krisen när den kom. Ingen i världen var beredd på en pandemi som denna, inte heller vi i Sverige. Trots att vi har en vård som är i världsklass, och som kommer att bli ännu bättre genom alla beslut vi ska fatta framöver, fanns beredskapen alltså inte helt och hållet där när pandemin slog till.

I dag ska vi fokusera på förändringar och strukturer inom hälso- och sjukvården. Jag har kort talartid, bara fyra minuter, men jag kan säga att vi snart kommer att lägga fram en primärvårdsproposition. Det är en reform som vi har jobbat länge med och som är grön. Den kommer att vara närmare människan och fokusera på en bredare hälsa – inte bara den fysiska utan även den psykiska. Den kommer att se mer av människan ur ett folkhälsoperspektiv. Vi gröna vill också arbeta mycket med medicinsk forskning och life science, och även där kommer det att fattas beslut. Vi ska också jobba klokt och smart med digitaliseringen i vården.

Just nu, fru talman, måste vi dock fokusera på att upprätthålla vården, som är så ansträngd. Det gäller även när solen lyser på oss, som i dag – jag gick längs Götgatan för att komma hit till riksdagen i dag, och det såg faktiskt ut som vilken dag som helst ett annat år, utan pandemi. Vi får inte slappna av nu bara för att solen kommer fram och för att vi har nått en plåtå, utan vi måste hålla i och hålla ut. Annars kommer vården inte att klara den här prövningen, och då kommer fler att få sätta livet till som inte behöver göra det.

Vi måste fokusera på testningen; vi måste få igång en storskalig testning som är smart och strategisk. Det måste komma igång nu. Vi måste även fokusera på det som kommer sedan, det vill säga rehabiliteringen. Vi har nämligen också sett att corona slår väldigt hårt mot kroppen på olika sätt, inte bara mot lungorna utan även mot nervsystemet och så vidare. Vi måste också titta på alla dem som fastnar i något slags sjukdom som håller på i flera månader, och vi måste planera för att den uppskjutna vården inte ska bli för uppskjuten och för att vi ska klara av den på ett bra sätt.

I framtiden kommer vi att dra många lärdomar av detta, såväl vad gäller beredskapen som vad gäller hur vi kan effektivisera vården i ett normal-tillstånd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)

§ 9 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

COM(2020) 206 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 1303/2013 vad gäller medlen för den särskilda tilldelningen för sysselsättningsinitiativet för unga

Finansutskottets betänkande

2019/20:FiU59 Extra ändringsbudget för 2020 – Anpassningar av reglerna om stöd vid korttidsarbete och tillfälliga anstånd samt ett effektivare informationsutbyte inom Skatteverket m.m. med anledning av coronaviruset

§ 10 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 25 maj

2019/20:405 Åtgärder för företag och konsumenter vid inställda resor med anledning av coronakrisen

av *Angelica Lundberg* (SD)

till statsrådet *Lena Micko* (S)

Prot. 2019/20:125
26 maj

2019/20:406 Kinas ansvar för coronapandemin
av *Tobias Andersson* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)
2019/20:407 Prioritering av elever vid skolval
av *Dennis Dioukarev* (SD)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 11 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 25 maj

2019/20:1338 Additionellt bistånd för att minska pandemins effekter
av *Yasmine Posio* (V)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.41.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 27 (delvis)
och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

EMMA PAAKKINEN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Fastställande av dag för riksmötets start 2020/21.....	1
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 4 Rättelse i lagen om näringsförbud.....	2
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU58.....	2
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)	2
§ 5 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet	2
Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU23	2
Anf. 1 LOUISE MEIJER (M).....	2
Anf. 2 KATJA NYBERG (SD)	4
Anf. 3 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	6
Anf. 4 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	8
Anf. 5 MARIA STRÖMKVIST (S)	10
Anf. 6 JOHAN HEDIN (C)	11
Anf. 7 JUNO BLOM (L)	13
Anf. 8 LOUISE MEIJER (M) replik	15
Anf. 9 JUNO BLOM (L) replik.....	15
Anf. 10 LOUISE MEIJER (M) replik	16
Anf. 11 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	16
Anf. 12 JUNO BLOM (L) replik.....	17
Anf. 13 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	17
Anf. 14 JUNO BLOM (L) replik.....	18
Anf. 15 JOHANNA ÖFVERBECK (MP)	18
Anf. 16 AMINEH KAKABAVEH (-).....	19
Anf. 17 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik.....	21
Anf. 18 AMINEH KAKABAVEH (-) replik	22
Anf. 19 ILONA SZATMARI WALDAU (V) replik.....	22
Anf. 20 AMINEH KAKABAVEH (-) replik	22
Anf. 21 HELENA VILHELMSSON (C).....	23
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)	24
§ 6 Stärkt integritet i Rättsmedicinalverkets verksamhet.....	24
Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU24.....	24
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)	24
§ 7 En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet	24
Justitieutskottets betänkande 2019/20:JuU40	24
Anf. 22 MIKAEL DAMSGAARD (M).....	24
Anf. 23 KATJA NYBERG (SD)	26
Anf. 24 ANDREAS CARLSON (KD)	27
(Beslut skulle fattas den 27 maj.)	27
§ 8 Hälso- och sjukvårdens organisation m.m.....	28
Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU11	28
Anf. 25 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	28
Anf. 26 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	29
Anf. 27 KATJA NYBERG (SD)	31
Anf. 28 SOFIA NILSSON (C)	33
Anf. 29 KARIN RÅGSJÖ (V).....	35

Prot. 2019/20:125
26 maj

Anf. 30 LINA NORDQUIST (L).....	37
Anf. 31 DAG LARSSON (S).....	38
Anf. 32 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	40
(Beslut skulle fattas den 27 maj.).....	41
§ 9 Bordläggning.....	41
§ 10 Anmälan om interpellationer	41
§ 11 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	42
§ 12 Kammaren åtskildes kl. 15.41.	42

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2020